

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΚΑΙ
A.M.E.A

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγήτριες: Δέτση Μαρία, Α.Μ. 432

Σπανουδάκη Δέσποινα, Α.Μ. 339

Επιβλέπων: Δρ. Νικόλαος Τριχάς

©

2018

TECHNOLOGICAL EDUCATION INSTITUTE OF CRETE
SCHOOL OF MANAGEMENT AND ECONOMICS
DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION
(AGIOS NIKOLAOS)

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY
AND PEOPLE WITH DISABILITIES

DIPLOMA THESIS

Students: Detsi Maria, 432

Spanoudaki Despoina, 339

Supervisor: Dr. Nikolaos Trihas

©

2018

Υπεύθυνη Δήλωση: Βεβαιώνουμε ότι είμαστε συγγραφείς αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχουμε αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες κάναμε χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνουμε ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμάς προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα άτομα με αναπηρίες αποτελούν μια ειδική κατηγορία πληθυσμού η οποία περισσότερο από κάθε άλλη βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση από το στενό οικογενειακό περιβάλλον για την ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο. Τα άτομα αυτά λόγω των διαφορών τους από τον τυπικό πληθυσμό, έχουν κατά καιρούς λάβει διάφορες ονομασίες όπως μη φυσιολογικά, άτομα με ειδικά προβλήματα, προβληματικά κ.α.. Παρ' όλα αυτά πρέπει να αναφέρουμε ότι η ανομοιογένεια και η μοναδικότητα του καθενός είναι καθορισμένη από τη φύση και για το λόγο αυτό το κάθε άτομο θεωρείται ότι είναι ένα άτομο ξεχωριστό, μοναδικό και ειδικό. Η διαφοροποίηση λοιπόν των ατόμων με αναπηρίες, από τον υπόλοιπο πληθυσμό, οφείλεται στον περιορισμό μιας λειτουργίας ή μιας ικανότητας και όχι στην προσωπικότητά του.

Παράλληλα, τα τελευταία 10 χρόνια γίνεται ιδιαίτερα δημοφιλής η έννοια της εταιρική κοινωνικής ευθύνης. Ως εταιρική ευθύνη νοείται η οικιοθελής δέσμευση των επιχειρήσεων για ένταξη στις επιχειρηματικές τους πρακτικές κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων, που είναι πέρα από όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία και έχουν σχέση με όλους όσοι άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους. Η ανάπτυξη μιας πολιτικής Ε.Κ.Ε., η οποία θα είναι προσοδοφόρα και για τις ίδιες τις επιχειρήσεις ενώ παράλληλα θα βελτιώσει τις εργασιακές πιθανότητες ή συνθήκες των ΑμεΑ, αποτελεί ουσιαστικά τον στόχο της παρούσας εργασίας.

Λέξεις Κλειδιά: Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, άτομα με ειδικές ανάγκες, προσβασιμότητα

ABSTRACT

People with disabilities are a special category of population which, more than any other, is directly dependent on the close family environment for integration into the community. These people, due to their differences from the typical population, have occasionally received various names such as abnormal, people with special problems, problems, etc. However, we have to mention that the heterogeneity and uniqueness of each is defined by nature and for this reason each person is considered to be a separate person, unique and special. Thus, the differentiation of people with disabilities from the rest of the population is due to the restriction of an operation or an ability rather than to its personality.

At the same time, the concept of corporate social responsibility has become particularly popular over the past 10 years. Corporate Responsibility means the voluntary commitment of enterprises to integrate into their business practices of social and environmental actions that are beyond what is required by law and are relevant to all those directly or indirectly affected by their activities. Developing a CSR policy, which will be lucrative for businesses themselves, while at the same time improving the working possibilities or conditions of people with disabilities, is essentially the aim of this work.

Keywords: Corporate Social Responsibility, people with special needs, accessibility

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	10
ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	10
Εισαγωγή.....	10
1.1 Ιστορική Αναδρομή – Ορισμός.....	10
1.2 Κατηγορίες Ε.Κ.Ε.....	12
1.3 Οι Τομείς Εφαρμογής της Κοινωνικής Ευθύνης.....	15
1.3.1 Εσωτερική Διάσταση.....	15
1.3.2 Εξωτερική Διάσταση.....	16
1.4 Τομείς Κοινωνικού Ενδιαφέροντος Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....	17
1.4.1 Ευθύνη για την Προστασία του Περιβάλλοντος.....	18
1.4.2 Ευθύνη για τον Εργαζόμενο.....	18
1.4.3 Ευθύνη προς τους Επενδυτές.....	19
1.4.4 Ευθύνη προς τον Καταναλωτή.....	19
1.5 Η Ανάπτυξη της ΕΚΕ στην Ελλάδα.....	20
1.6 Οι Αντιλήψεις των Ελλήνων Καταναλωτών για την ΕΚΕ.....	21
1.7 Θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών.....	22
1.8 Η Ε.Κ.Ε στην Πράξη.....	23
2 Δείκτες Απόδοσης Ε.Κ.Ε και οφέλη των Επιχειρήσεων.....	24
3 Φορείς της Ε.Κ.Ε.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	27
ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥΣ.....	27
2.1 Ποια είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες.....	27
2.2 Τα Δικαιώματα των Κινητικά Ανάπηρων Ανθρώπων.....	29
2.3 Ο Ρόλος της Οικογένειας.....	36

2.4	Ο Ρόλος του Ψυχολόγου – Κοινωνικού Λειτουργού	36
2.5	Γονιός και Ψυχολογική Στήριξη.....	37
2.6	Γέφυρα προς την Μάθηση.....	39
2.7	Η Ένταξη «Ειδικών» Παιδιών σε Κοινούς Παιδικούς Σταθμούς	41
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	43
	Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΜΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ...	43
3.1	Κοινωνικός Ρατσισμός	43
3.2	Ευκαιρίες για Εργασία –Απασχόληση των ΑΜΕΑ.....	44
3.3	Κοινωνικός Αποκλεισμός και Φτώχεια.....	46
3.4	Επιδοτούμενα Προγράμματα.....	47
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	48
	ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΞΙΟΠΡΕΠΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ	48
4.1	Πρόσβαση στο Διαδίκτυο.....	48
4.2	Τουρισμός και ΑΜΕΑ.....	49
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	53
	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	53
5.1	Μεθοδολογία Έρευνας	53
5.2	Σχεδιασμός και Δομή Ερωτηματολογίου	53
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	55
6.1	Αποτελέσματα Έρευνας σε Άτομα με Ειδικές Ανάγκες	55
6.2	Αποτελέσματα Έρευνας σε Συγγενείς Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες	65
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	75
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	75
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	77
	ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	77

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Προσδοκίες της κοινωνίας από την δράση της εταιρείας	11
Πίνακας 2 Επίπεδα κοινωνικής απόκρισης των επιχειρήσεων	14

ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1 Κατηγοριοποίηση μορφών ΕΚΕ	12
Εικόνα 2 Επίπεδα κοινωνικής συμπεριφοράς εταιρείας.....	13
Εικόνα 3 Ανάλυση κοινωνικής ευθύνης εταιρείας	15
Εικόνα 4 Τομείς κοινωνικού ενδιαφέροντος και εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.....	17
Εικόνα 5 Οι 4 άξονες της ΕΚΕ	24

ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1 Κατανομή (%) του συνολικού προϋπολογισμού των εταιρειών για δράσεις ΕΚΕ ανά βασικό άξονα (2016)	20
---	----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας αποτελεί η ανάδειξη της πολιτικής της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Ε.Κ.Ε.) των επιχειρήσεων ως μέσου για την διαχείριση ενός σημαντικού κοινωνικού προβλήματος, του αποκλεισμού των Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ) από την αγορά εργασίας. Η ανάπτυξη μιας πολιτικής Ε.Κ.Ε., η οποία θα είναι προσοδοφόρα και για τις ίδιες τις επιχειρήσεις ενώ παράλληλα θα βελτιώσει τις εργασιακές πιθανότητες ή συνθήκες των ΑμεΑ. Επιπλέον, στόχος είναι να αποτελέσει έναυσμα για περαιτέρω διερεύνηση και ανάπτυξη καλών πρακτικών.

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες συντάσσουν μια πληθυσμιακή μονάδα στην κοινωνία η οποία χαρακτηρίζεται από την περιθωριοποίηση ειδικά σε χώρες που δεν έχουν μια κουλτούρα κοινωνικού ενδιαφέροντος προς τις μειονοτικές αδύναμες ομάδες, όπως η Ελλάδα. Ουσιαστικά η κατάσταση αυτή που συντηρείται εξοστρακίζει τα εν λόγω άτομα, από την εργασία και γενικότερα την καθημερινή ζωή. Σε ορισμένα κράτη έχουν αναπτυχθεί μέτρα τα οποία αντιμετωπίζουν το πρόβλημα, ωστόσο στην Ελλάδα τα όποια καταπραϋντικά μέτρα έχουν παρθεί τα τελευταία χρόνια δεν έχουν καταφέρει να επιλύσουν το πρόβλημα. (Hopkins, 2007)

Η εργασία προσπαθεί να αναδείξει το θέμα και να καταστήσει κατανοητό πως η επίλυση αυτού του σοβαρού ζητήματος θα μπορούσε να υλοποιηθεί μέσα από τη συνεργασία των επιχειρήσεων με την κοινωνία. Μέσα από ένα τέτοιο εγχείρημα θα μπορούσαν οι επιχειρήσεις να αναπτύξουν μια αειφόρο πολιτική. Ουσιαστικά ο ορισμός που δώσαμε παραπάνω αποτελεί τον ορισμό της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Σύμφωνα με το Ελληνικό δίκτυο για την ΕΚΕ *«Εταιρική ευθύνη νοείται η οικιοθελής δέσμευση των επιχειρήσεων για ένταξη στις επιχειρηματικές τους πρακτικές κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων, που είναι πέρα από όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία και έχουν σχέση με όλους όσους άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητες τους»*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Εισαγωγή

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται βασικές πληροφορίες σχετικά με την πολιτική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που εφαρμόζεται από επιχειρήσεις. Στόχος του κεφαλαίου αποτελεί η αποσαφήνιση της έννοιας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ώστε να δημιουργηθούν οι βάσεις για την κατανόηση του ερευνητικού τμήματος της μελέτης.

1.1 Ιστορική Αναδρομή – Ορισμός

Σύμφωνα με τον ορισμό που αναφέρεται στην Πράσινη Βίβλο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001), *“Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η έννοια σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς προβληματισμούς στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς αντιλαμβάνονται ότι η υπεύθυνη συμπεριφορά οδηγεί στην αειφόρο επιχειρηματική επιτυχία”*.

Αντίστοιχα, σύμφωνα με το Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ ως *“Εταιρική ευθύνη νοείται η οικιοθελής δέσμευση των επιχειρήσεων για ένταξη στις επιχειρηματικές τους πρακτικές κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων, που είναι πέρα από όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία και έχουν σχέση με όλους όσους άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητες τους”*.

Δεν είναι λίγοι οι ακαδημαϊκοί που έχουν προσδιορίσει εννοιολογικά την ΕΚΕ καθώς και τα χαρακτηριστικά στοιχεία που προσδιορίζουν την ΕΚΕ τις τελευταίες δεκαετίες. Σύμφωνα με τους Panayiotou et al. σε πολύ πρόσφατη μελέτη τους:

«η διαχείριση του αντίκτυπου της λειτουργίας μιας επιχείρησης τόσο στους άμεσους όσο και στους έμμεσους εμπλεκόμενους με αυτήν, άρα στην κοινωνία στην οποία λειτουργεί και αναπτύσσεται». (Στυλιανάκη, 2011) (Hopkins, 2007)

Ο εννοιολογικός προσδιορισμός της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης συνίσταται από τρεις τομείς δραστηριότητας της κοινωνίας των σχέσεων (Πίνακας 1).

Πίνακας 1 Προσδοκίες της κοινωνίας από την δράση της εταιρείας

Οικονομικές Προσδοκίες	Οι μέτοχοι των εταιρειών αποζητούν κέρδος από τις επενδύσεις τους, οι εργαζόμενοι επιθυμούν ασφαλή και δίκαια αμειβόμενη εργασία, οι πελάτες ζητούν καλή σχέση ποιότητας με τιμή των προϊόντων που αγοράζουν.
Νομικές Προσδοκίες	Η ικανοποίηση των νομικών ευθυνών θεωρείται απαραίτητη από τις εταιρίες που προσπαθούν να είναι κοινωνικά υπεύθυνες.
Ηθικές Προσδοκίες	Οι εταιρείες οφείλουν να πράττουν ό,τι είναι σωστό, δίκαιο και εύλογο, ακόμη και όταν δεν είναι υποχρεωμένες από το νομικό πλαίσιο. Στις ηθικές ευθύνες συμπεριλαμβάνονται φιλανθρωπικές δράσεις της επιχείρησης.

Είναι κοινή διαπίστωση πως, από την πρώτη βιομηχανική επανάσταση και από τότε που ξεκίνησαν οι εταιρείες να λειτουργούν, πρωτεύων στόχος της πολιτείας αποτελούσε η δημιουργία μιας κοινωνίας με μεγαλύτερες ευκολίες, ενώ για τις επιχειρήσεις από την άλλη το πώς θα αποκτούσαν περισσότερα κέρδη με το λιγότερο δυνατό κόστος. Βέβαια, όλα αυτά είχαν αντίκτυπο αργότερα στο περιβάλλον μας. Η μεταγενέστερη όμως, αναγνώριση από τις σύγχρονες κοινωνίες της ανάγκης για ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη και των θεμελιωδών αλλαγών που αυτή προϋποθέτει για τον τρόπο που οργανώνονται και λειτουργούν οι επιχειρήσεις, αποτελεί την κύρια αιτία για την ανάπτυξη και διάδοση της ιδέας της ΕΚΕ. (Οδηγός Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, 2011)

Την τελευταία δεκαετία οι πολυεθνικές εταιρείες απομακρύνθηκαν από τις παραδοσιακές αντιλήψεις που περιόριζαν τον κοινωνικό τους ρόλο απλώς σε ορισμένες δωρεές για κοινωφελείς σκοπούς, σε χορηγίες εκδηλώσεων και σε μέτρα βασικής φροντίδας για τους εργαζόμενους και υιοθέτησαν μια στρατηγική προσέγγιση της διαχείρισης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης τους, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον του. Με αυτή την μεταστροφή προσβλέπουν μακροπρόθεσμα στην αύξηση των κερδών τους μέσα από στρατηγικές που ικανοποιούν και τους εξωτερικούς και τους εσωτερικούς πελάτες της εταιρείας.

Επιπροσθέτως, οι πολιτικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις που συνδέονται με την διεθνοποίηση δημιουργούν σημαντικές κοινωνικές αλλαγές με αποτέλεσμα τη ριζική αλλαγή των προσδοκιών της πολιτείας για το ρόλο που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις στην κοινωνία. Οι εταιρίες κρίνονται, πλέον, όχι μόνο με βάση οικονομικά αποτελέσματα ή την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών που προσφέρουν, αλλά και με βάση περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια.

Η ΕΚΕ απέκτησε ιδιαίτερη δημοφιλία στην επιχειρηματική κοινότητα στις αρχές της δεκαετίας του '90, μέσα από μια σειρά δυσφημιστικών εκστρατειών που έπληξαν μια σειρά από πολυεθνικούς οργανισμούς όπως τη Shell (ναυάγιο Exxon Valdez και οικολογική καταστροφή στις ακτές της Αλάσκας), της Nestle (παιδική φόρμουλα στην Αφρική και εργασία ανηλίκων σε φυτείες καφέ), της Nike (καταναγκαστική εργασία και εργασία ανηλίκων στην Ασία), των I.G. Farben, VW και Daimler-Benz (αποκαλύψεις σχετικές με την εργασία αιχμαλώτων κατά τον Β΄ Π.Π.), που προκάλεσαν τη συνειδητοποίηση εκ μέρους των οργανισμών του πόσο ευαίσθητη είναι η κοινωνία σε θέματα οικολογικής και κοινωνικής συνείδησης.

1.2 Κατηγορίες Ε.Κ.Ε.

Ειδικότερα, η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε έξι (6) κατηγορίες ανάλογα με τη φύση της ανάλογης πρωτοβουλίας-προγράμματος:

Εικόνα 1 Κατηγοριοποίηση μορφών ΕΚΕ

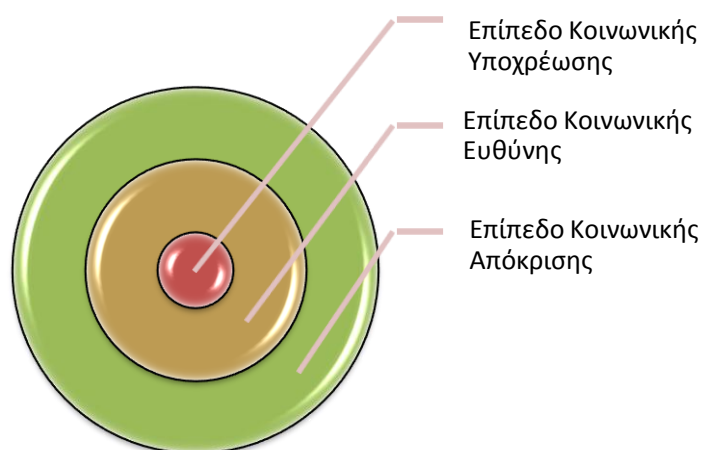
Οι όροι αυτοί ακόμα και σήμερα δεν είναι ακόμα παγιωμένοι στη ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα λόγω της σχετικής νεότητας του επιστημονικού αυτού αντικειμένου και της έλλειψης ζωηρού ενδιαφέροντος από τους Έλληνες ακαδημαϊκούς.

Η κάλυψη των ως άνω προσδοκιών υλοποιείται με βάση το επίπεδο απόκρισης του οργανισμού προς την πολιτεία. Ως κοινωνική απόκριση ορίζεται ο βαθμός στον οποίο μια επιχείρηση ανταποκρίνεται στις κοινά θεωρούμενες κοινωνικές υποχρεώσεις της. Η κοινωνική απόκριση μετριέται με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας ενός οργανισμού όσο αφορά τις προσπάθειές της για την διευθέτηση των κοινωνικών υποχρεώσεων.

Αντιστοίχως προκύπτουν 3 επίπεδα:

- επίπεδο κοινωνικής υποχρέωσης
- επίπεδο κοινωνικής ευθύνης
- επίπεδο κοινωνικής απόκρισης

Τα 3 επίπεδα αντιστοιχούν σε μια διαβάθμιση της κοινωνικής απόκρισης, αρχίζοντας από την προσέγγιση με τον μικρότερο βαθμό κοινωνικής ευθύνης και καταλήγοντας στην προσέγγιση με τον μεγαλύτερο βαθμό.

Εικόνα 2 Επίπεδα κοινωνικής συμπεριφοράς εταιρείας

Πίνακας 2 Επίπεδα κοινωνικής απόκρισης των επιχειρήσεων

Επίπεδο Κοινωνικής Υποχρέωσης	Ακολουθεί μόνο ό,τι επιβάλλει η ισχύουσα νομοθεσία
Επίπεδο Κοινωνικής Ευθύνης	Ακολουθεί τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η ισχύουσα νομοθεσία και τις τρέχουσες κοινωνικές υποχρεώσεις που έχουν άμεσο αντίκτυπο στον οργανισμό
Επίπεδο Κοινωνικής Απόκρισης	Ακολουθεί τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η ισχύουσα νομοθεσία και τις αναμενόμενες κοινωνικές υποχρεώσεις κοινωνικές υποχρεώσεις που σχετίζονται με μελλοντικές τάσεις, ακόμα και αν αυτά επηρεάζουν έμμεσα τον οργανισμό

Η εμφάνιση των εταιρικών πολιτικών ευθύνης δεν πρέπει να παρακωλύει το γεγονός ότι τα κράτη διατηρούν τη δική τους ευθύνη όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ότι υπάρχει πολιτική ευθύνη να επηρεάσουν και ακόμη και να αλλάξουν τις δομικές σχέσεις που επιτρέπουν στις εταιρείες να ενεργούν όπως κάνουν. Αυτή η πολιτική ευθύνη είναι κοινή από τα κράτη, τα θεσμικά όργανα και την κοινωνία των πολιτών, με τις εταιρείες να συνεισφέρουν με διαρθρωτικές διαδικασίες προκειμένου να αποφευχθεί ή να μειωθεί η αδικία και να επαναπροσδιοριστούν οι οικονομικές δυνάμεις και ικανότητα διακυβέρνησης. (Boeger, Muray, & Viliers, 2008)

1.3 Οι Τομείς Εφαρμογής της Κοινωνικής Ευθύνης

Η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε «εσωτερική» και «εξωτερική» βάσει των ωφελουμένων μιας δράσης εταιρικού χαρακτήρα. Η διοίκηση θα πρέπει να αναλύσει εις βάθος την εταιρεία και να εντοπίσει τους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που καθορίζουν την επιχειρηματική αειφορία και την βιώσιμη ανάπτυξη εφαρμόζοντας πρακτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Εικόνα 3 Ανάλυση κοινωνικής ευθύνης εταιρείας

1.3.1 Εσωτερική Διάσταση

Σε μια εταιρία οι κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές αφορούν κυρίως τους εσωτερικούς της συνεργάτες και συνδέονται με θέματα όπως η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, η υγεία και η ασφάλεια καθώς και η διαχείριση της αλλαγής ενώ οι περιβαλλοντικές υπεύθυνες πρακτικές σχετίζονται κυρίως με τη διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή. Δημιουργούν το δρόμο για την διαχείριση της αλλαγής και τον συνδυασμό της κοινωνικής ανάπτυξης με τη βελτιωμένη ανταγωνιστικότητα.

1.3.2 Εξωτερική Διάσταση

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη επεκτείνεται πέρα από την εταιρεία στην τοπική κοινότητα και αφορά ένα ευρύ σύνολο ενδιαφερόμενων μερών τα οποία είναι όχι μόνο οι εσωτερικοί και οι εξωτερικοί πελάτες αλλά και οι επιχειρηματικοί εταίροι, οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι δημόσιες αρχές και οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί που εκπροσωπούν τις τοπικές κοινότητες ή ασχολούνται με το περιβάλλον. (Στυλιανάκη, 2011)

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στην εξωτερική της διάσταση μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα από την άποψη της μεταβαλλόμενης σχέσης μεταξύ επιχειρήσεων και κοινωνίας. Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι δεν είναι πλέον αρκετό για μια εταιρεία να πει ότι η μόνη ανησυχία τους είναι να κάνουν κέρδη για τους μετόχους τους, όταν αναλαμβάνουν πράξεις που μπορούν να επηρεάσουν θεμελιωδώς (τόσο αρνητικά όσο και θετικά) τη ζωή των κοινοτήτων σε χώρες σε όλο τον κόσμο. Και σήμερα, ακόμη και αν οι επιχειρηματίες γνωρίζουν την έννοια και το θεωρούν σημαντικό, στερούνται τις γνώσεις για την υλοποίησή τους στις επιχειρήσεις τους. (Habisch, Jonker, Wegner, & Schmidpeter, 2006)

Ένα πράγμα είναι σίγουρο: η πίεση στην επιχειρηματική κοινότητα θα συνεχίσει να αυξάνεται. Την τελευταία δεκαετία τα θεσμικά όργανα και οι ΜΚΟ εξελίχθηκαν στην εξουσία και, ενώ τα θεσμικά όργανα συνδέονται ίσως με τα έθνη, οι ΜΚΟ μπόρεσαν να λειτουργήσουν σε παγκόσμιο επίπεδο με βάση την ενέργεια των ατόμων που εκπροσωπούν. Ωστόσο, πολλά από τα ζητήματα που τους αφορούν είναι συχνά πέρα από την επιρροή των εθνικών κυβερνήσεων και ίσως να υπάρξει πραγματική πρόοδος μόνο από τις επιχειρήσεις που θα αναλάβουν ηγετικό ρόλο. Για παράδειγμα, η Unilever εισήγαγε τη δική της προσέγγιση όταν οι κυβερνήσεις σαφώς δεν κατάφεραν να καταλήξουν σε συμφωνία και χρησιμοποίησαν την αλυσίδα εφοδιασμού τους για να κάνουν τη διαφορά. Ωστόσο, δεν πρέπει να περιμένουμε από τις επιχειρήσεις να παράσχουν όλες τις απαντήσεις και ούτε θα πρέπει να παραιτηθούμε από την ευθύνη έναντι των κυβερνήσεων που έχουν τις δικές τους προτεραιότητες. Δεδομένου ότι η αειφορία ξεκινά από την οπτική γωνία που επηρεάζει κάθε άτομο, είναι σημαντικό να θεωρηθεί το άτομο ως αφετηρία. Είναι επίσης σημαντικό να κατανοήσουμε ότι κάθε σειρά περιστάσεων δημιουργεί ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών προτεραιοτήτων για να αξιολογηθεί αυτό το άτομο. Επομένως,

αυτό που μπορεί να είναι ένα κρίσιμο ζήτημα για ένα άτομο που ζει σε μια οικονομικά και πολιτικά σταθερή χώρα μπορεί να είναι πολύ λιγότερο σημαντικό για κάποιον που προσπαθεί να ζήσει στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Συχνά είναι ο θόρυβος των λιγότερο επηρεασμένων που δημιουργεί την πίεση για αλλαγή, αλλά συχνά αυτή η αλλαγή πολιτικής ή προσέγγισης μπορεί να αποθαρρύνει εκείνους που βασίζονται στο status quo (Boeger, Muray, & Viliers, 2008).

1.4 Τομείς Κοινωνικού Ενδιαφέροντος Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Διακρίνονται συγκεκριμένοι τομείς κοινωνικού ενδιαφέροντος που απασχολούν τις επιχειρήσεις από τη δεκαετία του 1970 έως σήμερα. Πρόκειται για θέματα όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση, η μόλυνση των υδάτων, καθώς και ζητήματα ασφάλειας καταναλωτών και εργαζομένων. Αυτά τα θέματα αφορούν όλους τους οργανισμούς, ακόμη και αν εφαρμόζουν την προσέγγιση κοινωνικής υποχρέωσης σχετικά με την κοινωνική ευθύνη. Καθένας από αυτούς τους τομείς περιέχει και ορισμένες νομικές υποχρεώσεις στις οποίες θα πρέπει να συμμορφώνονται οι οργανισμοί όπως φαίνεται στην επόμενη εικόνα:

Εικόνα 4 Τομείς κοινωνικού ενδιαφέροντος και εταιρικής κοινωνικής ευθύνης

1.4.1 Ευθύνη για την Προστασία του Περιβάλλοντος

Δεν θα πρέπει να αγνοήσουμε πως ένας κρίσιμος και επίκαιρος τομέας είναι η διατήρηση και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Οι επιχειρήσεις φέρουν, χωρίς αμφισβήτηση, ένα μεγάλο ποσοστό ευθύνης για τη συντελούμενη καταστροφή του περιβάλλοντος (BSR, 2002).

Εξαιτίας των διαστάσεων που έχει λάβει το πρόβλημα, τελευταία έχουν ευαισθητοποιηθεί σε παγκόσμια κλίμακα διάφοροι διεθνείς και κυβερνητικοί οργανισμοί και έχουν οδηγήσει στη λήψη νομοθετικών μέτρων για τον περιορισμό τους, όπως ο νόμος προστασίας της ατμόσφαιρας (Clean Air Act), ο Ομοσπονδιακός νόμος περί ελέγχου της ρύπανσης των υδάτων (Federal water pollution control act), και ο νόμος περί ανάκτηση πόρων (Resource Recovery Act). Με τη γενική αυτή κινητοποίηση, υπάρχουν ενδείξεις ότι ένα ποσοστό επιχειρήσεων τείνει να πειστεί για τη σοβαρότητα του προβλήματος και να πάρει ανάλογα μέτρα.

1.4.2 Ευθύνη για τον Εργαζόμενο

Ένας οργανισμός που επιθυμεί την διάκριση του σχετικά με το επίπεδο της κοινωνικής της υπευθυνότητας, θα πρέπει με ταπεινότητα και με φειδώ να κάνει για χρήση αυτής της υπεροχής. Ο εργαζόμενος, με τις αρχές που έχει δομηθεί η σύγχρονη κοινωνία πρέπει να αντιμετωπίζεται από την επιχείρηση ως ανθρώπινη ύπαρξη και αξία. Ζητήματα, όπως ο σεβασμός της αξιοπρέπειας, η προστασία της υγείας και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας, η εξασφάλιση καλών εργασιακών συνθηκών η καταβολή δίκαιης αμοιβής, η στοιχειώδης προστασία της μητρότητας, αποτελούν σημεία στα οποία πλέον δίνει ιδιαίτερη σημασία μια σύγχρονη επιχείρηση.

Αφότου τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Civil Rights Act), οι επιχειρήσεις ευθύνονται για τη σωστή διαχειριστών μειονοτήτων στο χώρο εργασίας. Αυτή η νομοθεσία θεσπίστηκε λόγω της αυξανόμενης αγανάκτησης των εργαζόμενων και της κοινής γνώμης για τις ανασφαλείς συνθήκες εργασίας που είχαν ως αποτέλεσμα το θάνατο χιλιάδων και τον τραυματισμό εκατοντάδων χιλιάδων εργαζομένων κάθε χρόνο. (Γεωργακόπουλος, 1997)

1.4.3 Ευθύνη προς τους Επενδυτές

Ο επιχειρηματίας δεν είναι απαραίτητα και διαχειριστής της επιχειρηματικής περιουσίας. Δεν είναι σπάνιο η διαχείριση να ασκείται από ένα διοικητικό συμβούλιο και ένα μεγάλο ποσοστό μετόχων να μην καταπιάνεται με τη διαχείριση. Απέναντι στα άτομα αυτά, το διοικητικό συμβούλιο και τα διοικητικά στελέχη, ως διαμορφωτές και εκφραστές της βούλησης της επιχείρησης, έχουν και ηθική κοινωνική ευθύνη για εμπνευσμένη σόφρονα και έντιμη διαχείριση, ώστε να επιτυγχάνεται η μεγαλύτερη δυνατή απόδοση των κεφαλαίων τους και να καθίσταται δυνατή η διανομή ικανοποιητικού μερίσματος. (Bhattacharya, 2004)

1.4.4 Ευθύνη προς τον Καταναλωτή

Στα όσα έχουμε αναφέρει, πρέπει να προστεθεί πως η σύγχρονη επιχείρηση οφείλει να υλοποιεί μια κοινωνικά υπεύθυνη πολιτική στις σχέσεις της με το καταναλωτικό κοινό. Υποχρεούται να φέρεται με στοιχειώδη ευπρέπεια προς τον πελάτη και να μεριμνά για την διασφάλιση της υγείας και της ασφάλειας του. Είναι κοινωνικά ανεπίτρεπτη και καταδικαστέα η διοχέτευση στην αγορά εκ μέρους της επιχείρησης αγαθών που δεν πληρούν τους καθιερωμένους όρους υγιεινής, ή αγαθών που θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια του καταναλωτή. Κοινωνικά απαράδεκτη είναι επίσης η προσπάθεια πώλησης μειωμένης χρησιμότητας αγαθών, καθώς και η προσπάθεια εξαπάτησης του πελάτη σε θέματα που αφορούν την ποιότητα. Τέλος, η επιχείρηση έχει κοινωνική υποχρέωση απέναντι στον καταναλωτή :

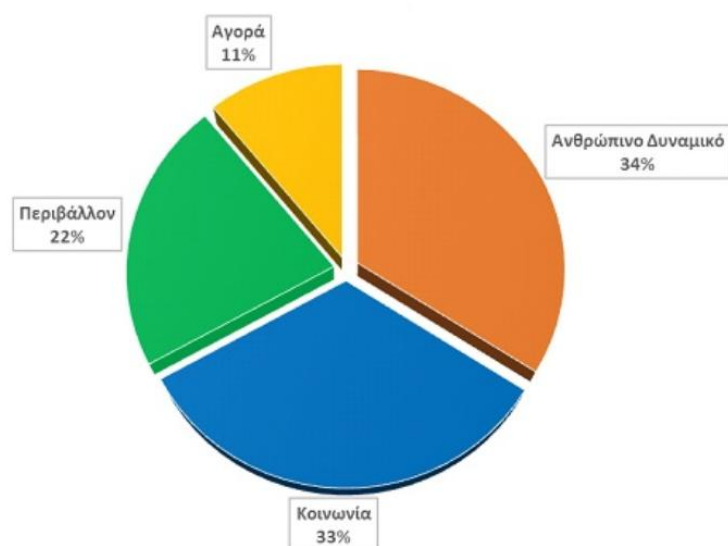
Για την πληρέστερη δυνατή ενημέρωση του, όσον αφορά τη λειτουργία και τη χρησιμότητα του πωλούμενου αγαθού.

Για την αναγνώριση του δικαιώματος και για την διευκόλυνση να επιλέγει το αγαθό που επιθυμεί να αγοράσει.

Για προσεκτική ακρόαση του πελάτη, για τυχόν παράπονα που διατυπώνονται για ελαττώματα του αγαθού ή για πληρωμή υπερβολικής τιμής.

1.5 Η Ανάπτυξη της ΕΚΕ στην Ελλάδα

Η ΕΚΕ, όπως και καθετί καινούριο, έφτασε στην Ελλάδα με σημαντική χρονική υστέρηση. Η ΕΚΕ άρχισε να εμφανίζεται στην ελληνική επιχειρηματική κοινότητα τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, μέχρι και τη δεκαετία του '80, ένα πολύ μεγάλο μέρος της επιχειρηματικής και οικονομικής δραστηριότητας ήταν εθνικοποιημένο (Γεωργακόπουλος, 1997), με λογικό επακόλουθο, οι όποιες κοινωνικές και περιβαλλοντικές πιέσεις να στρέφονται προς το κράτος και όχι προς τις επιχειρήσεις, των οποίων η λειτουργία, ούτως ή άλλως κινούνταν μέσα σε αυστηρά ρυθμιστικά πλαίσια. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει πρόσφατη έρευνα, που δείχνει πως μόλις το 10% των ελληνικών επιχειρήσεων περιλαμβάνουν την ΕΚΕ στη στρατηγική τους, έναντι της Ευρώπης που εμφανίζει αντίστοιχο ποσοστό της τάξεως του 37%. Η περιορισμένη δράση της ΕΚΕ στην Ελλάδα οφείλεται σημαντικά στην ελληνική νομοθεσία η οποία δεν ευνοεί την προώθηση τέτοιων δράσεων. Συγκεκριμένα κάθε ελληνική επιχείρηση που προβαίνει σε χορηγίες υπόκειται σε φορολογία 20% γεγονός που φανερώνει την επιφυλακτικότητα του ελληνικού κράτους απέναντι στην ΕΚΕ, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στο εξωτερικό όπου οι φορολογικές ελαφρύνσεις αποτελούν ένα κίνητρο για την συμμετοχή των επιχειρήσεων σε ανάλογες ενέργειες. Ωστόσο η Ελλάδα ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρακολουθεί τις εξελίξεις και εναρμονίζεται σύμφωνα με αυτές.

Διάγραμμα 1 Κατανομή (%) του συνολικού προϋπολογισμού των εταιρειών για δράσεις ΕΚΕ ανά βασικό άξονα (2016)

Χαρακτηριστικό, επίσης, είναι ότι το 47% των μικρών επιχειρήσεων αποδίδουν μόλις το 0,5% του ετήσιου κέρδους τους σε ενέργειες ΕΚΕ, τη στιγμή που κάποιες από τις μεγάλες επιχειρήσεις αποδίδουν μέχρι και το 55% του ετήσιου κέρδους τους σε δράσεις ΕΚΕ (Εφημερίδα Ημερησία, 2008) (Στυλιανάκη, 2011).

1.6 Οι Αντιλήψεις των Ελλήνων Καταναλωτών για την ΕΚΕ

Οι καταναλωτές φαίνεται πως αποτελούν μία ομάδα ατόμων ιδιαίτερα ευάλωτη στις πρωτοβουλίες ΕΚΕ των επιχειρήσεων. Οι περισσότερες δημοσκοπήσεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα πάνω σε αυτό το θέμα δείχνουν ότι υπάρχει μία θετική συσχέτιση ανάμεσα στις δράσεις ΕΚΕ μίας επιχείρησης και στη στάση των καταναλωτών απέναντι στην επιχείρηση και τα προϊόντα της. Σύμφωνα με έρευνα του Bhattacharya (2004), φαίνεται ότι υπάρχει έντονη ετερογένεια μεταξύ των αντιδράσεων των καταναλωτών σε θέματα ΕΚΕ. Συγκεκριμένα, κάτι που είναι σημαντικό για έναν καταναλωτή, μπορεί να μην έχει καμία σημασία για κάποιον άλλον. Επίσης, έδειξε ότι ένα μεγάλο μέρος καταναλωτών δεν έχουν αρκετή ενημέρωση σχετικά με τις δράσεις των επιχειρήσεων σε θέματα ΕΚΕ και παράλληλα είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικοί, όταν μαθαίνουν ότι μία επιχείρηση με άσχημη φήμη εμπλέκεται σε τέτοιες δράσεις.

Παρόμοια έρευνα που διεξήχθη το 2001 έδειξε ότι το 79% των ερωτηθέντων λαμβάνει υπόψη τις δράσεις ΕΚΕ μίας εταιρείας, όταν πρόκειται να αγοράσει το προϊόν της. Αυτή η θετική συσχέτιση ωθεί τις επιχειρήσεις να αφιερώνουν ενέργεια και πόρους σε πρωτοβουλίες ΕΚΕ (Connolly, 2002).

Στην Ελλάδα έχουν γίνει διάφορες έρευνες κυρίως με πρωτοβουλία του Ινστιτούτου Επικοινωνίας, σε συνεργασία με ελληνικά πανεπιστήμια, σε θέματα που αφορούν τις αντιλήψεις των καταναλωτών σε θέματα ΕΚΕ των επιχειρήσεων γενικότερα. Από έρευνα που διενεργήθηκε στην Ελλάδα, προέκυψε ότι κατά ποσοστό 64% οι καταναλωτές δήλωσαν ότι είναι διατιθέμενοι να τιμωρήσουν μία επιχείρηση, της οποίας είναι πιστοί πελάτες, εάν διαπίστωναν ότι δεν είναι κοινωνικά υπεύθυνη. Μάλιστα, κατά το 70% δήλωσαν ότι θα μιλούσαν επικριτικά για αυτήν σε γνωστούς και φίλους, ενώ κατά το 95% ότι, εάν μάθαιναν το αντίθετο, δηλαδή ότι είναι κοινωνικά υπεύθυνη, θα την αντάμειβαν, μιλώντας θετικά για αυτήν.

Επίσης, ένα ποσοστό της τάξεως του 50% των καταναλωτών θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να ακολουθούν διαδικασίες και λειτουργίες που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον. Σημαντικό είναι να αναφερθεί πως στην ερώτηση «*ποιος θεωρείτε ότι είναι ο βασικότερος τομέας, στον οποίο μπορούν να συμβάλουν περισσότερο οι επιχειρήσεις*», οι καταναλωτές απάντησαν κατά προτεραιότητα το περιβάλλον και ακολούθησαν η φτώχεια, η υγεία, η εκπαίδευση και τελευταίος ο πολιτισμός (Connolly, 2002).

1.7 Θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών

Προκειμένου να ενσωματωθεί πλήρως η ΕΚΕ σε μια επιχειρηματική στρατηγική, πρέπει να κατανοηθεί η σχέση της επιχείρησης με τα ενδιαφερόμενα μέρη της (stakeholders) από την ίδια και τους υπεύθυνους διαχείρισής της, οι οποίοι έχουν αναλάβει την ευθύνη επίλυσης του προβλήματος του τρόπου με τον οποίο θα πρέπει να θέσουν σε προτεραιότητα και να αντιμετωπίσουν τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών τους, κατορθώνοντας ταυτόχρονα να διατηρήσουν και την κερδοφορία της επιχείρησης. Κατατάσσοντας λοιπόν, τα ενδιαφερόμενα μέρη ανάλογα με τη συνάφειά τους με τις δραστηριότητες της επιχείρησης και διαιρώντας τα, ακολουθώντας πρωτοβάθμιες και δευτεροβάθμιες ταξινομήσεις, θα είναι εφικτή μια πιο αποτελεσματική διαχείριση των ενδιαφερόμενων μερών, καθώς θα δίδεται προτεραιότητα σε αυτά με τη μεγαλύτερη σημασία (Σαββάκης, 2006).

Η εξέλιξη της αυξανόμενης ευθύνης μιας επιχείρησης προς την κοινωνία πέρα από αυτή της απλής μεγιστοποίησης του κέρδους για τους μετόχους της, οδήγησε στην ανάπτυξη της θεωρίας των ενδιαφερομένων μερών. Πλέον έχει μετατοπιστεί το επίκεντρο του ενδιαφέροντος από την υιοθέτηση μιας επιχειρηματικής στρατηγικής που επικεντρώνεται αποκλειστικά στο κέρδος, καθώς πλέον πιστεύεται ότι οι επιχειρήσεις έχουν μια βαθύτερη ευθύνη ως προς τα ενδιαφερόμενα μέρη, ακόμα και αν κάποια κέρδη θυσιάζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελούν το περιβάλλον (άμεσο και έμμεσο), το οποίο αλληλεπιδρά με την επιχείρηση και έχει ενδιαφέρον από τις δραστηριότητές της. Οι άμεσα ενδιαφερόμενοι σε μία επιχείρηση είναι οι μέτοχοι, οι εργαζόμενοι, οι δανειστές-πιστωτές (τράπεζες). Έμμεσα ενδιαφερόμενοι είναι το κράτος, οι τοπικές κοινωνίες στις οποίες δραστηριοποιείται μία επιχείρηση, οι ομάδες πίεσης π.χ.

ακτιβιστές, διαδηλωτές, κ.ά. Η θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών βοηθάει την επιχείρηση να λάβει υπόψη της όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (τόσο άμεσα όσο και έμμεσα) και να εμπλακεί σε μία ουσιαστική διαδικασία διαλόγου πριν καθορίσει το πρόγραμμα δράσης της όσον αφορά την εταιρική κοινωνική της ευθύνη.

Οι εμπλεκόμενοι φορείς αντιπροσωπεύουν μια σχεδόν ατέλειωτη ομάδα ανθρώπων, ανάλογα με τον κλάδο και την περιοχή στην οποία δραστηριοποιείται η επιχείρηση και τα άτομα που περιλαμβάνουν επεκτείνονται από τους εργαζόμενους μιας επιχείρησης έως τους κατοίκους της πόλης στην οποία η επιχείρηση εδρεύει και λειτουργεί. Αυτά αποτελούν τη σύνδεση μεταξύ των στόχων της επιχείρησης και των προσδοκιών της κοινωνίας για αυτήν.

1.8 Η Ε.Κ.Ε στην Πράξη

Όσον αφορά την εφαρμογή της ΕΚΕ σε μικρές επιχειρήσεις, όπως είναι αναμενόμενο το επίπεδο συνειδητοποίησης της ΕΚΕ μεταξύ των μικρών εταιρειών είναι σχετικά χαμηλό. Η κοινή άποψη είναι ότι όταν μια επιχείρηση προσφέρει θέσεις εργασίας στους ανθρώπους, έχει ήδη εκπληρώσει τις ευθύνες της απέναντι στην κοινωνία. Πρωτεύουσα έγνοια των μικρών επιχειρήσεων απέναντι στην πολιτεία είναι η τήρηση των νόμων για την αποφυγή κυρώσεων, αλλά η υπέρβαση αυτών των κανονισμών εξακολουθεί να είναι ισχνή.

Περαιτέρω, στις μεσαίες επιχειρήσεις η συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας και της αναγκαιότητας της ΕΚΕ είναι πολύ μεγαλύτερη. Συνειδητοποιούν ότι μια επιχείρηση είναι μέρος της κοινωνίας και του περιβάλλοντος και γνωρίζουν ότι έχουν ευθύνες έναντι της κοινωνίας και πρέπει να εξετάσουν τις συνέπειες των δραστηριοτήτων τους. Οι εταιρείες αυτές θεωρούν κατάλληλες τόσο εσωτερικές όσο και εξωτερικές ευθύνες, θέλουν να φροντίζουν καλύτερα τους υπαλλήλους τους και να βοηθούν την κοινωνία. Παράλληλα όμως, μερικοί από τους διευθυντές αυτών των εταιρειών θεωρούσαν τη χορηγία ως την κύρια δραστηριότητα ΕΚΕ και τόνισαν τις δραστηριότητές τους σε αυτούς τους τομείς. Ακόμη πιο ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι πιστεύουν ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να επιτελέσουν με επιτυχία χωρίς δραστηριότητες ΕΚΕ και ότι όταν τελειώσει η ΕΚΕ, οι εταιρείες μπορούν να επιστρέψουν στον βασικό και σημαντικό στόχο τους - να κερδίσουν κέρδη.

Τέλος σχετικά με την εφαρμογή της ΕΚΕ σε μεγάλους οργανισμούς, να σημειώσουμε πως τα ανώτατα στελέχη των μεγάλων οργανισμών τόνισαν ότι οι δραστηριότητές τους είναι γενικά κοινωνικά υπεύθυνες. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις βιομηχανίες τους και χωρίς αυτές η κοινωνία δεν μπορεί να λειτουργήσει. Αυτές οι εταιρείες δίνουν τεράστια προσοχή στους υπαλλήλους τους, αλλά κάνουν μια αρκετά ευδιάκριτη διάκριση μεταξύ διαφορετικών ιεραρχικών επιπέδων. Τα ανώτατα στελέχη, οι διευθυντές και οι πλέον ειδικοί λαμβάνουν καλύτερη κατάρτιση, ευκαιρίες για αθλητικές δραστηριότητες, πακέτα αποζημιώσεων και ειδικές εκδηλώσεις κλπ. Ενώ το ίδιο είδος ευνοιών δεν είναι για τα χαμηλότερα επίπεδα. (Boeger, Muray, & Viliers, 2008)

2 Δείκτες Απόδοσης Ε.Κ.Ε και οφέλη των Επιχειρήσεων

Ο δείκτης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης περιλαμβάνει τους εξής 4 άξονες :

Εικόνα 5 Οι 4 άξονες της ΕΚΕ

Όσον αφορά τον πρώτο άξονα, οι βασικές μεταβλητές είναι 5 και αφορούν τόσο στις συνθήκες ανταγωνισμού όσο και στην ικανοποίηση των καταναλωτών. Ειδική είναι η πρόβλεψη για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και για το κατά πόσον η επιχείρηση λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες αυτής της κατηγορίας ατόμων, αλλά και - σε γενικότερο επίπεδο- τον βαθμό ικανοποίησης των τελικών καταναλωτών και την ύπαρξη ή μη

καταγγελιών εκ μέρους τους τόσο σε θέματα αγαθών και υπηρεσιών όσο και σε θέματα διαφήμισης (Σαββάκης, 2006).

Για τον δεύτερο άξονα, το περιβάλλον, ο δείκτης εξετάζει τόσο τη συνολική κατανάλωση ενέργειας, τη χρήση νερού, αλλά και το συνολικό βάρος των αποβλήτων που παράγει. Παράλληλα, γίνεται ειδική μνεία σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, όπως η εκπομπή διοξειδίου του άνθρακος, αζώτου, ραδιενέργειας, αλλά και στα μέτρα που λαμβάνονται για την "πράσινη" φιλική λειτουργία της επιχείρησης.

Παράλληλα, για τον τρίτο άξονα, την εργασία και το περιβάλλον εργασίας, τα μέτρα που λαμβάνονται υπόψη είναι σημαντικά. Μετρήσεις για το συνολικό εργατικό δυναμικό με στοιχεία γένους, φυλής, ηλικίας και για την ύπαρξη ατόμων με ειδικές ανάγκες αποτελούν τον πυρήνα που αφορά στο εργατικό δυναμικό. Θα πρέπει να σημειωθεί πως ο αριθμός των ατυχημάτων, οι νομικές κυρώσεις σε θέματα υγιεινής, ασφάλειας και "ίσων ευκαιριών", καθώς και τα κρούσματα "ανάρμοστης" και μη επαγγελματικής συμπεριφοράς αποτελούν άλλες μεταβλητές του άξονα.

Παράλληλα, στη μέτρηση του δείκτη λαμβάνονται υπόψη οι επιδράσεις από εξαγορές, συγχωνεύσεις, μειώσεις μεγέθους, οι διαδικασίες αναδιάρθρωσης στο εσωτερικό της επιχείρησης, αλλά και η αξία των προγραμμάτων επιμόρφωσης και ανάπτυξης των εργαζομένων στους κόλπους της επιχείρησης.

Τέλος να προστεθεί πως στα θέματα της κοινωνίας, η ποσοτική διάσταση περιλαμβάνει τη χρηματική αξία των χορηγήσεων και δωρεών ως ποσοστό των κερδών προ φόρων και τον συνολικό χρόνο των εργαζόμενων σε φιλανθρωπικές και κοινωνικές εκδηλώσεις.

3 Φορείς της Ε.Κ.Ε.

Σε αντίθεση με τη σχετικά ευρέως διαδεδομένη αντίληψη, η ΕΚΕ δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση αποκλειστική πρακτική που μπορούν να εφαρμόσουν οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις. Όπως πολλές επιχειρησιακές πρακτικές, μερικές από τις πιο συναρπαστικές νέες εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα προέρχονται από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήδη μέσω της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, έχει προβλέψει ότι με τη μείωση της γραφειοκρατίας κατά 25% θα μπορέσουμε να δώσουμε στην ευρωπαϊκή οικονομία και τις μικρομεσαίες

επιχειρήσεις την επιπλέον ώθηση που χρειάζονται για να ακμάσουν, ενώ αντιλαμβάνεται την ανάγκη να υπάρξει μεγαλύτερη αναγνώριση των προσπαθειών που καταβάλλουν ήδη πολλές ΜΜΕ στον τομέα της ΕΚΕ. Η Επιτροπή δεσμεύεται ότι θα διευκολύνει την ανταλλαγή εμπειριών σχετικά με τον καλύτερο τρόπο περαιτέρω διάδοσης της έννοιας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (Στυλιανάκη, 2011).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί πως η σημασία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι διττή. Αφορά τόσο την αυθύπαρκτη και αυτόνομη λειτουργία και συνεισφορά τους στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον όπου λειτουργούν, όσο και τη σχέση τους με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, για τις οποίες αποτελούν προμηθευτή, υπεργολάβο ή συνεργάτη κάθε μορφής.

Ο πληροφοριακός οδηγός αναπτύχθηκε για να προβάλει με συνοπτικό τρόπο προς τις ΜΜΕ κεντρικά μηνύματα για τα οφέλη που έχουν από την εφαρμογή δράσεων ΕΚΕ και που έχουν σχέση με την:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥΣ

2.1 Ποια είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες

Ως άτομα με ειδικές ανάγκες νοούνται τα άτομα που έχουν μόνιμες βλάβες, ανικανότητες, αδυναμίες, αναπηρίες ή συνδυασμό των παραπάνω, που προέρχονται από φυσική, ψυχική ή νοητική ανεπάρκεια. Ως άτομα με ειδικές ανάγκες μπορούν να νοηθούν:

- Οι τυφλοί και όσοι έχουν μειωμένη όραση.
- Οι κωφοί και οι βαρήκοοι.
- Άτομα με σοβαρές κινητικές διαταραχές.
- Άτομα με νοητική καθυστέρηση.
- Άτομα με ειδικές μαθησιακές και άλλες δυσκολίες.
- Άτομα με ψυχικές νόσους και συναισθηματικές αναστολές.
- Τα επιληπτικά άτομα.
- Άτομα που πάσχουν από την ασθένεια του Χάνσεν.
- Άτομα με διαταραχές της προσωπικότητας.

Τα άτομα με κινητικά προβλήματα προσπαθούν να ξεπεράσουν την φυσική τους ανεπάρκεια με βοηθητικά μέσα, όπως μαστούνια, περπατίστρες, αναπηρικά αμαξίδια κλπ και το επιτυγχάνουν όταν δεν εμποδίζονται από σκαλοπάτια ή δάπεδα με απότομες κλίσεις, από στενούς χώρους κλπ. Διευκολύνονται με την πρόβλεψη δαπέδων απαλών κλίσεων και χωρίς σκαλοπάτια, μηχανικών μέσων για την κάλυψη υψομετρικών διαφορών, κατάλληλης ευκολονόητης σήμανσης, εύκολων και προσιτών μηχανισμών χειρισμού, άνετων και ακίνδυνων χώρων.

Για τη πρόοδο αναφορικά με τη βελτίωση της θέσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, υπεύθυνη είναι η ίδια η κοινωνία. Πολλά τα παραδείγματα που πιστοποιούν τη διαπίστωση ότι τα άτομα με νοητική υστέρηση αντιμετωπίζονται ως πολίτες με λιγότερα δικαιώματα και ελευθερίες. Όπως προκύπτει από την μελέτη έρευνας της

Σχολής Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 1987-88, υπήρχε μεγάλο ζήτημα για τους γονείς των μαθητών να αποδεχτούν τη δυσκολία του παιδιού τους και να κατανοήσουν ποιες δυνατότητες έχει η παιδαγωγική και εκπαιδευτική παρέμβαση.

Την τελευταία δεκαετία υπήρξε αναμφίβολα βελτίωση στην διαχείριση ατόμων με ειδικές ανάγκες στην ελληνική κοινωνία και στην ποιότητα ζωής τους. Ο θεσμός της ελεύθερης μετακίνησης στα μαζικά μέσα μεταφοράς, η παροχή αδασμολόγητου αυτοκινήτου, η επιδοματική πολιτική, ο ειδικός αθλητισμός, οι φορολογικές απαλλαγές και ελαφρύνσεις και άλλες σημαντικές παρεμβάσεις, συνέβαλαν κατά κάποιο τρόπο προς την οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση του ατόμου με ειδικές ανάγκες. Πρόκειται, ωστόσο, για βελτίωση στο επίπεδο του γράμματος και όχι της ουσίας, καθώς τα περισσότερα εμπόδια προβάλλουν τα ίδια τα κοινωνικά στρώματα της Ελληνικής κοινωνίας.

Αναφορικά με το πρόβλημα της «ενόχλησης» που νιώθουν αρκετοί άνθρωποι αντικρίζοντας άτομα με ειδικές ανάγκες, πιστεύεται ότι είναι καθαρά θέμα παιδείας και καλλιέργειας. Απαιτείται να αναθεωρηθεί το ιδεώδες (πρότυπο) της «Μορφής». Πως για παράδειγμα μπορεί να αντιμετωπιστεί ένα άτομο με ειδικές ανάγκες από ένα άτομο που έχει ως πρότυπο τα μοντέλα των εμπορικών περιοδικών ή τους τύπους ανθρώπων που (αυτο)προβάλλονται πανέξυπνοι και τα καταφέρνουν πολύ καλά σε διαφορετικούς ρόλους ταυτόχρονα, επαγγελματικά, ακαδημαϊκά, ως γονείς κλπ; Η αισθητική ανάγνωση ενός ατόμου με ειδικές ανάγκες είναι θέμα καλλιέργειας του θεατή και όχι θέμα καθαυτό. Άλλωστε όπως υποστηρίχθηκε δεν υπάρχει απόλυτο μειονέκτημα. (Καπαραουνάκη & Πλακιά, 2007)

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες συχνά αποκλείονται από την κοινωνία λόγω ελλιπούς εκπαίδευσης και της ανεργίας, που οδηγεί στη φτώχεια. Η ανεργία στα άτομα με αναπηρία είναι πολύ υψηλή και δεν αντιμετωπίζεται μόνο με τα υποχρεωτικά ποσοστά πρόσληψης στο δημόσιο τομέα. Η λύση είναι μέσα από ένα σύνολο δράσεων που ξεκινά από την εκπαίδευση και τη συνεχή κατάρτισή τους και περιλαμβάνει ειδικές ευκαιρίες σε όλους τους χώρους και σε όλους τους τομείς ανάλογα με τις δυνατότητές τους. Για αυτό πυρήνας όλων των θεμάτων αποτελεί το θέμα της Παιδείας και η υποχρεωτική παιδεία των παιδιών με αναπηρία.

Θεμελιώδης στόχος που αποτελεί μεγάλο ζητούμενο στην κοινωνία μας είναι το θέμα της προσβασιμότητας. Η ανομία χαρακτηρίζει την Ελλάδα καθώς είναι σύνηθες οι νόμοι πολλές φορές να μην εφαρμόζονται. Το θέμα της προσβασιμότητας στα δημόσια κτίρια, στα νοσοκομεία και τα δημαρχεία, στα πεζοδρόμια και τις αστικές και υπεραστικές συγκοινωνίες παραμένει μία διαρκής προσπάθεια για όλους.

Σε κάθε περίπτωση κεντρικός στόχος παραμένει, η καθιέρωση και υιοθέτηση μιας κουλτούρας που κατοχυρώνει τα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες και δεν τα περιορίζει σε άτομα που έχουν δικαίωμα απλά σε επιδόματα αλλά δικαίωμα στην δουλειά, την ενεργή δράση και την συμμετοχή στην κοινωνία.

2.2 Τα Δικαιώματα των Κινητικά Ανάπηρων Ανθρώπων

Η νομοθεσία σχετικά με την αναπηρία, σε διεθνές επίπεδο, έχει σημαντικά επηρεαστεί από διακηρύξεις και διεθνείς συμβάσεις, οι οποίες επιχειρούν να θέσουν ρυθμιστικούς κανόνες που να βελτιώνουν και να προστατεύουν τη ζωή των ΑμεΑ με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Από ουσιαστική άποψη, η κοινωνική προστασία των ΑμεΑ πρέπει να ενταχθεί στο διεθνές πλαίσιο κατοχύρωσης των κοινωνικών δικαιωμάτων, το οποίο εγκαινιάστηκε με την Οικουμενική Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, και συμπληρώθηκε με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, καθώς επίσης και με το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (ΟΗΕ, 1966).

Εξίσου σημαντικές με τις προαναφερόμενες αποφάσεις είναι και οι παρεμβάσεις που έχουν γίνει στο επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης. Πιο συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Κοινωνική και Ιατρική Αντίληψη είναι ο πρώτος μηχανισμός που υιοθετήθηκε από διεθνή οργανισμό και αναφέρεται αποκλειστικά στα συστήματα κοινωνικής και ιατρικής βοήθειας, εισάγοντας τη θεμελιώδη αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των ημεδαπών και αλλοδαπών πολιτών των συμβαλλομένων κρατών στο πεδίο της κοινωνικής πρόνοιας.

Επιπλέον, ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1961 αποτελεί τον πιο ολοκληρωμένο μηχανισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης στον τομέα της προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων, διευρύνοντας έτσι το πεδίο παρέμβασης του

Οργανισμού, που μέχρι την υιοθέτησή του περιοριζόταν στην προστασία των ατομικών ελευθεριών, μέσω της προαναφερόμενης Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.

Τα 2 κείμενα του Ο.Η.Ε. που θέτουν τις αρχές προστασίας των ατόμων με ειδικές ανάγκες είναι η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Πνευματικά Καθυστερημένων της 20ης Δεκεμβρίου 1971 και η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Ανάπηρων Ατόμων της 9ης Δεκεμβρίου του 1975. Στα εν λόγω κείμενα η προσέγγιση της έννοιας της αναπηρίας είναι ιδιαίτερα ευρεία. Σύμφωνα με την Διακήρυξη του 1975:

«ανάπηρο είναι κάθε πρόσωπο που είναι ανίκανο να αναλάβει μόνο του όλες ή μέρος των ατομικών και κοινωνικών φυσιολογικών αναγκών, λόγω μιας εκ γενετής ή όχι βλάβης των φυσικών ή διανοητικών ικανοτήτων»

Τα άρθρα της Διακήρυξης που ορίζουν δικαιώματα των αναπήρων είναι τα εξής:

«Τα ανάπηρα άτομα θα απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που προβάλλονται σε αυτή τη Διακήρυξη. Αυτά τα δικαιώματα θα αποδοθούν σε όλα τα ανάπηρα άτομα, χωρίς οποιαδήποτε εξαίρεση και χωρίς θρησκείας, πολιτικών ή άλλων γνωμών, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, οικονομικής κατάστασης, γέννησης ή όποιας άλλης κατάστασης που αφορά στο ίδιο το ανάπηρο άτομο ή την οικογένειά του.»

«Τα ανάπηρα άτομα έχουν το κληρονομικό δικαίωμα σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς τους. Τα ανάπηρα άτομα, οποιαδήποτε κι αν είναι η προέλευση, η φύση και η σοβαρότητα των μειονεκτημάτων και ανικανοτήτων τους, έχουν τα ίδια θεμελιώδη δικαιώματα με τους συμπολίτες της ίδιας ηλικίας, που συνεπάγεται πρώτα και κύρια το δικαίωμα να απολαμβάνει μια καθώς πρέπει ζωή, όσο το δυνατό κανονική και πλήρη.»

«Τα ανάπηρα άτομα έχουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα όπως οι άλλοι άνθρωποι. Η παράγραφος 7 της Διακήρυξης των δικαιωμάτων των πνευματικά καθυστερημένων ατόμων που αφορά σε κάθε πιθανό περιορισμό ή καταστολή των δικαιωμάτων των ατόμων αυτών, εφαρμόζεται και για τα πνευματικά ανάπηρα άτομα.»

«Τα ανάπηρα άτομα δικαιούνται να απολαμβάνουν τα μέτρα που σχεδιάστηκαν για να τα καταστήσουν ικανά να γίνουν όσο το δυνατόν αυτοδύναμα.»

«Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα για ιατρική, ψυχολογική και λειτουργική μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένων προσθετικών και υποβοηθητικών συσκευών, για ιατρική και κοινωνική αποκατάσταση, για εκπαίδευση, για επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση για βοήθεια, για συμβουλευτική, για υπηρεσίες τοποθέτησης σε εργασία και για άλλες υπηρεσίες που θα τα καταστήσουν ικανά να αναπτύξουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους στο ανώτατο όριο και θα επισπεύσουν τη διαδικασία της κοινωνικής ενσωμάτωσης ή επανενσωμάτωσής τους.»

«Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα για οικονομική και κοινωνική ασφάλιση και για ένα καθώς πρέπει επίπεδο ζωής. Έχουν το δικαίωμα, σύμφωνα με τις ικανότητές τους, να εξασφαλίσουν και να διατηρήσουν την εργασία ή να ενασχοληθούν με ένα επάγγελμα που να ανταμείβεται, χρήσιμο και παραγωγικό, και να συμμετέχουν σε εμπορικές ενώσεις.»

«Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα οι ειδικές ανάγκες τους να λαμβάνονται υπόψη σε όλα τα επίπεδα του οικονομικού και κοινωνικού προγραμματισμού.»

«Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα να ζουν με τις οικογένειές τους ή τους θετούς γονείς και να λαμβάνουν μέρος σε όλες τις κοινωνικές, δημιουργικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Κανένα ανάπηρο άτομο δε θα υπόκειται, όσο αφορά στην κατοικία του, σε διαφορετική μεταχείριση άλλη από εκείνη που απαιτείται από την κατάσταση του ή από τη βελτίωση αυτής. Εάν η παραμονή ενός αναπήρου ατόμου σε ένα ειδικό ίδρυμα είναι απαραίτητη, το περιβάλλον και οι συνθήκες ζωής σε αυτό θα είναι όσο το δυνατό πλησιέστερες με εκείνες της κανονικής ζωής ενός συνομηλίκου του.»

«Τα ανάπηρα άτομα θα προστατεύονται από κάθε εκμετάλλευση, κάθε κανονισμό και κάθε μεταχείριση διακριτικής, υβριστικής ή υποβαθμισμένης φύσης.»

«Τα ανάπηρα άτομα θα μπορούν να δεχτούν νόμιμη βοήθεια, όταν τέτοια βοήθεια αποδειχθεί απαραίτητη για την προστασία των ατόμων τους και της περιουσίας τους. Εάν δικαστικές διαδικασίες έχουν θεσπισθεί εναντίον τους, η νομική διαδικασία που ακολουθείται θα λάβει πλήρως υπόψη τη σωματική και την πνευματική κατάσταση τους.»

«Για κάθε θέμα που αφορά στα δικαιώματα των αναπήρων ατόμων είναι χρήσιμο να ζητείται η συμβουλή των οργανισμών των αναπήρων ατόμων.»

Στις νομοθετικές ρυθμίσεις σχετικά με τα άτομα με αναπηρία σε διεθνές επίπεδο συγκαταλέγεται και η Διακήρυξη SUNDBERG του 1981, με βασικές αρχές τη συμμετοχή, ένταξη και ανάπτυξη της προσωπικότητας των ΑμεΑ, την αποκέντρωση και τον διεπαγγελματικό συντονισμό.

Η Διεθνής αυτή Διάσκεψη, έχοντας υπόψη την Παγκόσμια Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΗΕ 1948), όπως και άλλες σχετικές αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών και συγκεκριμένα τη Σύμβαση για την Κατάργηση κάθε μορφής Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών (ΟΗΕ 1979), τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΟΗΕ 1989), τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Αναπήρων Ατόμων (ΟΗΕ 1975) και τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Πνευματικά Καθυστερημένων Ατόμων (ΟΗΕ 1971), υπογραμμίζει ότι:

«...θα πρέπει να εξασφαλιστούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η επαναπροσαρμογή και η ένταξη των αναπήρων ατόμων. Θα πρέπει όλα τα ανάπηρα άτομα να επωφελούνται των υπηρεσιών επανεκπαίδευσης και άλλων μορφών υποστήριξης και συμπαράστασης που είναι αναγκαίες για τη μείωση των αποτελεσμάτων της αναπηρίας, έτσι που η ένταξή τους στην κοινωνία να είναι όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένη και ο ρόλος τους εποικοδομητικός.»

Σύμφωνα με τις αρχές της Διακήρυξης SUNDBERG:

- 1) Θα πρέπει να εξασφαλιστεί η πλήρης συμμετοχή των αναπήρων ατόμων και των οργανώσεων τους σε όλες τις αποφάσεις και τις δράσεις που τα αφορούν.
- 2) Τα ανάπηρα άτομα θα πρέπει να επωφελούνται από όλες τις Υπηρεσίες και να συμμετέχουν στις δραστηριότητες της κοινότητας. Επίσης, οι στρατηγικές και οι δραστηριότητες που προορίζονται για το σύνολο θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα ανάπηρα άτομα.
- 3) Η πολιτεία θα πρέπει να παρέχει στα ανάπηρα άτομα υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες του καθενός από αυτά.
- 4) Η αποκέντρωση και τομεοποίηση των υπηρεσιών θα επιτρέψει ώστε οι ανάγκες των αναπήρων ατόμων να ληφθούν υπόψη και να ικανοποιηθούν μέσα στα πλαίσια της κοινότητάς τους.
- 5) Ο συντονισμός των διαφόρων επαγγελματικών οργανώσεων και των δραστηριοτήτων των ειδικών που ασχολούνται με τα ανάπηρα άτομα θα ευνοήσει την σωστή ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Άξια ξεχωριστής μνείας είναι η θεσμοθέτηση από τον ΟΗΕ των “Πρότυπων Κανόνων για την Εξίσωση των Ευκαιριών για τα ΑμεΑ”. Οι συγκεκριμένοι Κανόνες αποτελούν ένα σύνθετο μηχανισμό του ΟΗΕ, που τυποποιεί ένα ευρύτατο πλαίσιο υποδείξεων/ κανόνων προς τα κράτη-μέλη αναφορικά με την προστασία των ατόμων με αναπηρία, αξιοποιώντας την επεξεργασία των σχετικών ζητημάτων κατά τη διάρκεια της Δεκαετίας του Ο.Η.Ε. για τα ΑμεΑ (1983-1992). Αποβλέπουν ουσιαστικά στην προώθηση διεθνών αρχών και κανόνων εθνικού χαρακτήρα, για την εξομοίωση των ευκαιριών υπέρ των ΑμεΑ, επιδιώκοντας την ηθική και πολιτική δέσμευση των κρατών προς την κατεύθυνση εφαρμογής των συγκεκριμένων αρχών. Αντιστοιχούν, έτσι, σε ένα σημαντικό εργαλείο τεχνικής υποστήριξης των εθνικών σχεδιαστών κοινωνικής πολιτικής για την υλοποίηση προγραμμάτων προστασίας των ΑμεΑ.

Σύμφωνα με τον Πρότυπο Κανόνα 5 του ΟΗΕ, για την εξίσωση των ευκαιριών για τα ΑμεΑ, η πρόσβαση αφορά τόσο το φυσικό περιβάλλον όσο και τους τομείς της πληροφόρησης και της επικοινωνίας. Με τον Κανόνα αυτό για την “πρόσβαση” τα κράτη καλούνται να αναγνωρίσουν τη σημασία της πρόσβασης στη διαδικασία εξίσωσης των ευκαιριών σε όλες τις πλευρές της κοινωνίας. Ειδικότερα, ο Κανόνας αναφέρει τα εξής:

«Τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι οικογένειές τους και οι υποστηρικτές τους, πρέπει να έχουν πλήρη πρόσβαση σε πληροφορίες για τη διάγνωση, τα δικαιώματα και τις διαθέσιμες υπηρεσίες και προγράμματα, σε όλα τα στάδια. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να παρουσιάζονται σε μορφή προσβάσιμη για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.»

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης περιέχει διατάξεις για άτομα που μειονεκτούν διανοητικά ή σωματικά. Τα δικαιώματα των ΑμεΑ ενισχύθηκαν ακόμη περισσότερο με τον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων, που αποτελεί ένα κείμενο τεράστιας ιστορικής και κοινωνικής σημασίας για όλους τους εργαζομένους των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε σχέση με τα ΑμεΑ άμεση σχέση παρουσιάζουν οι ακόλουθες αρχές:

Αρχή 13: Κάθε πρόσωπο, που δεν έχει επαρκείς πόρους, έχει δικαίωμα για κοινωνική και ιατρική αντίληψη.

Αρχή 14: Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να απολαμβάνει εξειδικευμένες κοινωνικές υπηρεσίες.

Αρχή 15: Κάθε άτομο με αναπηρία έχει δικαίωμα για επαγγελματική εκπαίδευση, αποκατάσταση και επανένταξη, ανεξάρτητα από την αιτία και τη φύση της αναπηρίας του.

Ειδικότερα, όμως, για τα ΑμεΑ έχει μεγάλη σημασία καθώς το άρθρο 26 του Χάρτη αναφέρεται στα πρόσθετα ευεργετήματα που πρέπει αυτά να απολαμβάνουν και στα μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν τα κράτη μέλη για την κοινωνική τους ένταξη.

“Άρθρο 26 – Ανάπηροι. Κάθε ανάπηρο άτομο, ανεξάρτητα από την προέλευση και τη φύση της αναπηρίας του, πρέπει να απολαύει συγκεκριμένων πρόσθετων ευεργετημάτων με σκοπό να ευνοηθεί η επαγγελματική και κοινωνική ένταξή του. Τα ευεργετήματα αυτά πρέπει να αφορούν, ανάλογα με τις ικανότητες των ενδιαφερομένων, την επαγγελματική εκπαίδευση, την εργονομία, τη δυνατότητα πρόσβασης, την κινητικότητα, τα μεταφορικά μέσα και την κατοικία.”

Εξάλλου, το άρθρο 13 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ), σχετικά με την άρση των διακρίσεων σε βάρος ατόμων ή ομάδων λόγω φύλλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, προβλέπει την ανάληψη δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων, συμπεριλαμβανόμενων των διακρίσεων λόγω αναπηρίας.

Τον Δεκέμβριο του 2000, σε Διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, θεσμοθετήθηκε ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μεταξύ των σημαντικότερων διατάξεων του Χάρτη ήταν και οι ακόλουθες, που αφορούν, άμεσα, τα ΑΜΕΑ:

Άρθρο 1 - Ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται.

Άρθρο 21 - Απαγόρευση διακρίσεων

1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

2. Απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας, εντός του πεδίου εφαρμογής της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και με επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων των εν λόγω συνθηκών.

Άρθρο 26 - Ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.”

Εξάλλου, με βάση το άρθρο 23 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ) εκδόθηκε, επίσης, η Οδηγία του Συμβουλίου 2000/78/EK, δυνάμει της οποίας απαγορεύεται οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού ως προς την πρόσβαση στην εργασία. Όσον αφορά στην αναπηρία, η εν λόγω οδηγία αναγνωρίζει ότι η μη πρόβλεψη “εύλογων προσαρμογών” στο χώρο εργασίας δύναται να συνιστά διάκριση. Στο άρθρο 1 της Οδηγίας αναφέρονται ρητά τα ακόλουθα:

«...τη θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας». Η Οδηγία αναφέρει, ιδίως, ότι: «Πρέπει να προβλέπονται κατάλληλα μέτρα, δηλαδή μέτρα αποτελεσματικά και πρακτικά, για τη διαμόρφωση της θέσης εργασίας ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες, παραδείγματος χάριν με τη διαμόρφωση του χώρου ή με προσαρμογή του εξοπλισμού...».

2.3 Ο Ρόλος της Οικογένειας

Η οικογένεια ως ένα υποσύνολο της κοινωνίας επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον. Οι γονείς και τα παιδιά αποτελούν ένα σύστημα στο οποίο η αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της οικογένειας είναι αμφίδρομη. Όταν το ένα από τα παιδιά, σπανίως και δεύτερο, είναι άτομο με ειδικές ανάγκες μπορεί να υπάρχουν προβλήματα στην αλληλεπίδραση, όμως δεν παύει να είναι ένα μέλος της οικογένειας που επηρεάζεται από αυτήν και επηρεάζει αυτήν, όπως επηρεάζονται και αυτά μεταξύ τους. (Νικολαράιζη, 2010) (Μπουσκαλία, 2009)

Όπως συμβαίνει με όλα τα παιδιά του κόσμου, η σωματική, η ψυχοσυναισθηματική και η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού γίνεται κατανοητή σε σχέση με την οικογένεια. Για το λόγο αυτό πέρα από το βασικό και βασικό ρόλο τους ως γονείς, γίνονται και συνεκπαιδευτές - συνθεραπευτές. Μπορούν να γίνουν πολύ καλοί εκπαιδευτές διότι γνωρίζουν το παιδί τους καλύτερα από τον καθένα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα αδέρφια, όταν αυτά το επιθυμούν. Το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών του παιδιού το καλύπτουν οι γονείς και η οικογένεια. Ένα σημαντικό όμως μέρος των αναγκών καλύπτουν οι συγγενείς, οι φίλοι, οι θεραπευτές – εκπαιδευτές – συνοδοί, γενικώς ο κοινωνικός ιστός και το σύστημα παροχής υπηρεσιών γι' αυτό η συμμετοχή των άλλων και η ύπαρξη δομών θεωρούνται παράγοντες επιβεβλημένοι. (Χαραλαμπίκης, 2005)

2.4 Ο Ρόλος του Ψυχολόγου – Κοινωνικού Λειτουργού

Η παρέμβαση του Κοινωνικού Λειτουργού, όταν εργάζεται με άτομα με νοητική καθυστέρηση πρέπει να γίνεται σε δύο επίπεδα: στο μικρο - επίπεδο και στο μακρο - επίπεδο.

Το μικρο-επίπεδο αφορά την εφαρμογή μεθόδων κοινωνικής εργασίας με άτομα, οικογένειες και ομάδες. Στόχος είναι η κοινωνικοποίηση του ατόμου με νοητική καθυστέρηση, η θεραπεία του, η κοινωνική ένταξη, η επανένταξη του ατόμου και η επαγγελματική του αποκατάσταση. Προκειμένου να ανταποκριθεί στο θεραπευτικό του έργο ο Κοινωνικός Λειτουργός απαιτείται να έχει εξειδικευμένες γνώσεις στην κλινική κοινωνική εργασία. Στο μικρο-επίπεδο γενικά εφαρμόζει μεθόδους και τεχνικές συμβουλευτικής και θεραπείες γενικότερα, με το ίδιο το

άτομο, την οικογένειά του και το άμεσο κοινωνικό και επαγγελματικό του περιβάλλον. (Καλλινικάκη, 1998)

Το μάκρο-επίπεδο έχει να κάνει με την παρέμβαση του Κοινωνικού Λειτουργού στην κοινότητα με στόχο την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση, την ενεργοποίηση του ενεργού πληθυσμού για την πρόληψη ή διαχείριση των κοινωνικών προβλημάτων. Στο επίπεδο αυτό εφαρμόζονται μέθοδοι κοινωνικής εργασίας με κοινότητα, κοινοτικό σχεδιασμό, διαμόρφωση πολιτικής, κοινωνική δράση. (Κουκλόγιαννου, 1992)

2.5 Γονιός και Ψυχολογική Στήριξη

Μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '70 κυριαρχούσε μια παθολογική προσέγγιση του ζητήματος, η οποία αντιλαμβανόταν ως δεδομένο ότι όλες οι οικογένειες αναπόφευκτα βίωναν ισχυρές ψυχολογικές πιέσεις οι οποίες προκαλούσαν ψυχολογικές διαταραχές στα περισσότερα μέλη της οικογένειας. Κάποιες μελέτες όμως υποστήριζαν ότι αυτό δεν ίσχυε πάντα. Στη σύγχρονη ερευνητική δουλειά αναπτύχθηκαν τρεις κυρίως προσεγγίσεις για την ερμηνεία και την κατανόηση των ψυχολογικών πιέσεων που υφίσταται η οικογένεια ενός μειονεκτικού παιδιού.

- Η πρώτη προσέγγιση αναγνωρίζει ότι το στρες δεν είναι αναπόφευκτο και επικεντρώνεται στα χαρακτηριστικά εκείνα του παιδιού αλλά και της οικογένειας που προκαλούν το στρες.
- Η δεύτερη θεραπευτική προσέγγιση δεν εστιάζει στα χαρακτηριστικά του παιδιού αλλά στην έλλειψη παροχής υπηρεσιών για τις ανάγκες κάθε οικογένειας, και
- Η τρίτη προσέγγιση προσπαθεί να αναγνωρίσει τους τρόπους εκείνους με τους οποίους η οικογένεια αντιμετωπίζει το στρες και προσαρμόζεται σε αυτό μελετώντας διάφορες πλευρές όπως την ποιότητα των συζυγικών σχέσεων, την κοινωνική υποστήριξη που προσφέρεται στους γονείς, καθώς και το ρόλο που παίζουν οι στάσεις των γονέων απέναντι στη μειονεξία και τις στρατηγικές φροντίδας που αναπτύσσουν οι οικογένειες για να αντιμετωπίσουν τη μειονεξία.

Γενικά δεν υπάρχει τελικά μόνο ένα στοιχείο στο οποίο μπορούμε να πούμε ότι οφείλεται το στρες αυτών των οικογενειών. Η συμπεριφορά του παιδιού, τα σοβαρά προβλήματα υγείας, η φροντίδα του παιδιού, όλα τα ψυχοπιεστικά γεγονότα που βιώνει η οικογένεια, οι συζυγικές σχέσεις καθώς και οι επιπτώσεις στα αδέρφια του παιδιού που μειονεκτεί μπορεί να οδηγήσουν την οικογένεια στο να μην μπορεί να χειριστεί τη μειονεξία του παιδιού της και να ζητήσει βοήθεια από κάποιο ειδικό ή να επιλέξει τον εγκλεισμό του παιδιού σε ίδρυμα. Όταν γεννηθεί ένα παιδί με πρόβλημα το οποίο είναι γνωστό ότι θα δημιουργήσει κάποια μειονεξία, οι γονείς θέλουν να ενημερωθούν πλήρως για την πρόγνωση και την αιτία. Η ενημέρωση τους θα πρέπει να γίνεται με ευαισθησία και συνήθως είναι καλύτερα να έχουν μαζί τους και το παιδί.

Υπάρχει η κατηγορία των γονέων που έχουν ανάγκη από κάποια υποστηρικτική συμβουλευτική για να αντιμετωπίσουν την θλίψη και οι οποίοι ψάχνουν ακριβείς και ειλικρινείς απαντήσεις στα ερωτήματα τους. Επίσης ο ειδικός πρέπει να αντιμετωπίσει με ευαισθησία τις ενοχές που μπορεί να νιώσουν. Πολλά εξελικτικά προβλήματα δεν είναι φανερά από την αρχή. Όταν λοιπόν οι γονείς δουν πως το παιδί τους έχει μια ασυνήθιστη συμπεριφορά ή ότι δεν έχει ολοκληρώσει κάποιο εξελικτικό στάδιο στην αναμενόμενη ηλικία τότε ζητούν και έχουν και πάλι ανάγκη να πάρουν απαντήσεις γι' αυτό και να ανακουφιστούν οι ανησυχίες τους ότι αυτοί είναι υπεύθυνοι γι' αυτό. Η συμβουλευτική των γονέων έχει σαν στόχο να βοηθήσει τους γονείς να αντιμετωπίσουν τη μειονεξία του παιδιού τους. Ιστορικά αναφέρεται ότι η συμβουλευτική προέρχεται από δυο θεωρητικούς προσανατολισμούς. Τη συμβουλευτική αντικατοπτρισμού και τη συμβουλευτική που διέπεται από τις αρχές της θεωρίας της συμπεριφοράς. Στη συμβουλευτική αντικατοπτρισμού οι γονείς ενθαρρύνονται να αναγνωρίσουν και να αποδεχτούν τα δικά τους συναισθήματα προς το παιδί αλλά και τα συναισθήματα του παιδιού τους. Έτσι θεωρεί η συγκεκριμένα προσέγγιση ότι οι γονείς θα αντιμετωπίσουν καλύτερα το παιδί τους. (Ευσταθίου Μ., 2005)

- Στη συμβουλευτική που διέπεται από τις αρχές της συμπεριφοράς, δίνεται έμφαση στην παροχή βοήθειας στους γονείς για να μάθουν στο παιδί τους νέες δεξιότητες που απαιτούνται αλλά και για να αντιμετωπίσουν την προβληματική του συμπεριφορά. Σήμερα επικρατεί η άποψη ότι η συμβουλευτική αρχίζει με τον εντοπισμό των ειδικών αναγκών των γονέων

και του παιδιού καθώς και με την άμεση διαχείριση τους. Στα πρώτα στάδια οι γονείς μπορεί να χρειαστούν βοήθεια για να αντιμετωπίσουν τα συναισθήματα που έχουν απέναντι στο μειονεκτικό τους παιδί αλλά και για το πώς θα προωθήσουν την εξέλιξη του καλύτερα. Αργότερα το παιδί ίσως χρειαστεί μια πιο εξειδικευμένη βοήθεια. Οι απαιτήσεις των γονέων διαφέρουν όπως επίσης και αυτά που ζητούν από τις διάφορες υπηρεσίες. Η αποτελεσματική συμβουλευτική προϋποθέτει τις εξής δεξιότητες:

- ικανότητα να επικοινωνεί και να είναι καλός ακροατής,
- διεξοδική γνώση των νοητικών μειονεξιών για την αποτελεσματική διαχείριση των μειονεκτικών παιδιών,
- ικανότητα στο να παραδέχεται ότι δεν μπορεί να απαντήσει σε ορισμένα ερωτήματα και να συμβουλευέται ή να συνεργάζεται με άλλους ειδικούς όταν απαιτείται,
- σεβασμός για τις πεποιθήσεις των γονέων,
- δημιουργία σχέσης μεταξύ γονέων και ειδικού στην οποία οι ρόλοι και οι ευθύνες του καθενός είναι σαφώς καθορισμένα,
- ευελιξία στην διαχείριση των αναγκών που έχει η κάθε οικογένεια τη δεδομένη στιγμή,
- ικανότητα να παρεμβαίνει κανείς όσο το δυνατόν λιγότερο και τέλος συνεχής αξιολόγηση των στόχων και της παρέμβασης. (Τσιάντης Ι., 1987)

2.6 Γέφυρα προς την Μάθηση

Σύμφωνα με το Νόμο της Ειδικής Αγωγής (Ν. 2817/2000 Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες), το βασικό όργανο υπεύθυνο για τη διοίκηση και λειτουργία της Ειδικής Εκπαίδευσης είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Επισημαίνεται ότι στην Ελλάδα υπάρχει εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση: έξι χρόνια δημοτικό σχολείο και τρία γυμνάσιο. Ωστόσο, αυτό δεν φαίνεται να εφαρμόζεται στην πράξη για τα άτομα με νοητική καθυστέρηση. Η Ειδική Αγωγή έχει ως στόχο να συμπεριλάβει και να επανεντάξει τα παιδιά με ειδικές ανάγκες στο εκπαιδευτικό σύστημα, μία υποχρέωση που προωθείται από το Σύνταγμα. Η διεύθυνση της Ειδικής Αγωγής λειτουργεί στο πλαίσιο του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, το οποίο είναι υποχρεωμένο να εφαρμόζει τη

νομοθεσία στην ειδική αγωγή. Η σχετική νομοθεσία συμπεριλαμβάνει το νόμο για την εκπαίδευση και τον πρόσφατο νόμο για την ειδική αγωγή, ο οποίος συμπληρώνει, εκσυγχρονίζει και αναβαθμίζει το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο της Ειδικής Αγωγής. Σύμφωνα με τη νομοθεσία αυτή, στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση, παρέχεται ειδική εκπαίδευση με στόχο την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, τη βελτίωση των δεξιοτήτων τους, την επαγγελματική κατάρτιση και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη. Για την επίτευξη των στόχων αυτών λαμβάνονται μέτρα και παρέχονται υπηρεσίες σε άτομα ηλικίας έως 22 ετών. Εκπαίδευση σε ξεχωριστό σχολείο ειδικής αγωγής ή σε σχολεία και τάξεις που λειτουργούν ανεξάρτητα ως σχολικά παραρτήματα σε νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης και ιδρύματα παρέχεται μόνο όταν ο βαθμός και το είδος του προβλήματος του ατόμου με ειδικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένης της νοητικής καθυστέρησης, καθιστά ιδιαίτερος δύσκολη την εκπαίδευση του σε κανονικό σχολείο. Τέλος υπάρχει επίσης η δυνατότητα σε εξαιρετικές περιπτώσεις της κατ' οίκον εκπαίδευσης από ειδικούς εκπαιδευτικούς. Ανάλογα με τις ικανότητες τους, η φοίτηση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία ή στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής μπορεί να ξεκινήσει από τη συμπλήρωση της σχολικής ηλικίας που ορίζεται για φοίτηση στα κανονικά σχολεία, το έκτο δηλαδή έτος της ηλικίας τους, ή να παραταθεί ανάλογα με τις μαθησιακές δυσκολίες των φοιτούντων μέχρι και το εικοστό δεύτερο έτος της ηλικίας τους, ή ακόμη και μετά το έτος αυτό σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Για την παράταση αποφασίζει ο αρμόδιος προϊστάμενος της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του σχετικού Κέντρου Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΚΔΑΥ).

2.7 Η Ένταξη «Ειδικών» Παιδιών σε Κοινούς Παιδικούς Σταθμούς

Η Ειδική Αγωγή είναι κλάδος των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών επιστημών, έχει ως αντικείμενο τον άνθρωπο και η προσέγγισή της έχει ψυχολογική, κοινωνική και παιδαγωγική διάσταση. Οι όροι Ειδική Αγωγή και Ειδική Εκπαίδευση είναι μετάφραση στην ελληνική του καθιερωμένου στη διεθνή βιβλιογραφία όρου special education. Τις τελευταίες δεκαετίες, στην ελληνική βιβλιογραφία έχει επικρατήσει ο όρος Ειδική Αγωγή. Το περιεχόμενο του όρου αυτού αφορούσε αρχικά την ειδικά σχεδιασμένη διδασκαλία έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του εκάστοτε μαθητή. Τελευταία, ο όρος Ειδική Αγωγή δεν ορίζεται πλέον με βάση το χώρο στον οποίο η εκπαίδευση παρέχεται (ειδικό σχολείο, ειδική τάξη ή ειδική μονάδα) αλλά εκτείνεται και πέρα από αυτό για να συμπεριλάβει κάθε μορφή πρόσθετης ή ενισχυμένης βοήθειας οπουδήποτε και οποτεδήποτε αυτή παρέχεται από την γέννηση ως την ωρίμανση του παιδιού, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες του στους τομείς της σχολικής και της κοινωνικής του προσαρμογής. Με τους όρους ‘ανικανότητα μάθησης’, ‘αναπηρία’, ‘βραδεία ανάπτυξης’, ‘δυσκολίες μάθησης’ αναφερόμαστε σε δύο βασικές κατηγορίες παιδιών:

A. Στα παιδιά που χρειάζονται τεράστια ειδική προσοχή, η οποία δεν μπορεί να τους προσφερθεί από τους δασκάλους στα κανονικά σχολεία, παρά μόνο σε βάρος της υπόλοιπης τάξης.

B. Στα παιδιά που μπορούν να επιβιώσουν σε κανονικά σχολεία, αλλά που θα μάθαιναν πιο αποτελεσματικά αν, μερικά ή συνολικά, τους παρεχόταν εκπαίδευση σε ειδικό περιβάλλον. Γενικότερα η ειδική εκπαίδευση παρέχεται σε:

- κανονικές τάξεις,
- ειδικές ομάδες που δεν συμμετέχουν στις κανονικές τάξεις,
- ειδικές ομάδες που οι ανάγκες τους καλύπτονται από ένα ή περισσότερα κανονικά σχολεία,
- ειδικά σχολεία,
- διορθωτικά, προπαρασκευαστικά και καθοδηγητικά κέντρα,
- κλινικές,
- στο σπίτι του δασκάλου και / ή του μαθητή. (Στασινός Δ., 1999)

Η επιλογή του περιβάλλοντος εξαρτάται από τη φύση και την σοβαρότητα της ειδικής ανάγκης του κάθε παιδιού, από την οικονομική κατάσταση της οικογένειας, τις

επιθυμίες των γονέων και τα διαθέσιμα μέσα που υπάρχουν. Με την ειδική αγωγή επιζητείται το παιδί - στα πλαίσια των δυνατοτήτων του - να γίνει ανεξάρτητο και παραγωγικό μέλος της κοινωνίας. Η ειδική αγωγή έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Ειδικές υποστηρικτικές υπηρεσίες (διαγνωστικές, ιατρικές, ψυχολογικές, εκπαιδευτικές)
- Ειδικά προγράμματα
- Ειδικούς χώρους
- Ειδικά όργανα και μέσα, ειδικές τεχνικές διδασκαλίας.

Επίσης, ειδική αγωγή θεωρείται κάθε τι το επιπλέον που προσφέρεται στο παιδί, πρέπει να προσφέρεται στον ευρύτερο χώρο του σχολείου, και να παρέχεται σε χρονικά διαστήματα τέτοια που να καλύπτεται ολόκληρη η σχολική ζωή του παιδιού. (Πολυχρονοπούλου- Ζαχαρόγεωργα Σ., 2012)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΜΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.1 Κοινωνικός Ρατσισμός

Για τα άτομα με νοητική καθυστέρηση η μετάβαση από τον εκπαιδευτικό στον επαγγελματικό χώρο αποτελεί μια τεράστια δοκιμασία. Η μετάβαση αυτή δεν αποτελεί μια στατική διαδικασία, καθώς περιλαμβάνει δραστηριότητες «πριν», «κατά τη διάρκεια» και «μετά» τη μετακίνηση του ατόμου από τον χώρο που στεγάζεται στον εργασιακό του χώρο. Για την ομαλή διευθέτηση, της όλης διαδικασίας απαιτείται σχεδιασμός αποτελεσματικών μοντέλων «υπηρεσιών μετάβασης». Επίσης, η μετάβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, την ενηλικίωση και στην αγορά εργασίας είναι μια περίπλοκη διαδικασία για το άτομο με νοητική καθυστέρηση. Οι υπηρεσίες που βοηθούν στη μετάβαση από τον έναν χώρο στον άλλο και από το ένα στάδιο στο άλλο, πέραν της ουσιαστικής συμβολής του σχολείου, είναι πολλές. Οι υπηρεσίες αυτές έχουν συχνά συγκρουόμενους ή αλληλοκαλυπτόμενους στόχους, διαφορετικές προϋποθέσεις καταλληλότητας και δυστυχώς χαρακτηρίζονται καμιά φορά από έλλειψη επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ τους. Τα παιδιά δε μειονεκτούν μόνο λόγω κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων αλλά επίσης και επειδή στερούνται εμπειριών που θα τα βοηθήσουν στη μετάβαση από το σχολείο στην αγορά εργασίας.

Οι υπηρεσίες τη υποστηριζόμενης εργασίας δημιουργούν, βρίσκουν και κατανέμουν επαγγελματικές ευκαιρίες για τα άτομα με νοητική καθυστέρηση και αγωνίζονται να δημιουργήσουν δομές εξατομικευμένης υποστήριξης, ώστε να επιτυγχάνεται η ένταξη στο χώρο εργασίας. Συγκεκριμένα, η υποστηριζόμενη εργασία προσφέρει ειδική εξατομικευμένη τοποθέτηση σε κανονική εργασία και στήριξη των ατόμων με αναπηρίες στην εργασία τους. Αυτός ο θεσμός εφαρμόζεται ευρέως στις ΗΠΑ και προοδευτικά εξαπλώνεται και σε χώρες της Ευρώπης. Σημαντική επίσης είναι και η επαγγελματική προετοιμασία. Αυτό σημαίνει παροχή βοήθειας προκειμένου να αυξηθούν τα κίνητρα και η προθυμία να εργαστεί κανείς, να αποκτήσει δεξιότητες αναζήτησης εργασίας, να λειτουργεί σωστά στις

διαπροσωπικές του σχέσεις, να ακολουθεί εντολές, να έχει συγκεκριμένες επαγγελματικές δεξιότητες και να επιδεικνύει καλή εργασιακή συμπεριφορά. Την επαγγελματική προετοιμασία ακολουθεί η τοποθέτηση στην αγορά εργασίας.

3.2 Ευκαιρίες για Εργασία –Απασχόληση των ΑΜΕΑ

Οι κοινωνικές υπηρεσίες του τομέα της εργασίας εξυπηρετούν άτομα τα οποία δυσκολεύονται να επιλέξουν κάποιο επάγγελμα (επαγγελματικός προσανατολισμός) ή να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις του εργασιακού περιβάλλοντος και να αποδώσουν στην εργασία τους, και που γι' αυτό αντιμετωπίζουν οικονομικά, ψυχολογικά και κοινωνικά προβλήματα. Κοινωνικές υπηρεσίες αυτού του τομέα λειτουργούν σε δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις, στις τράπεζες, στη βιομηχανία (εργοστάσια), στους συνδικαλιστικούς φορείς των εργαζομένων σε αυτούς τους εργασιακούς χώρους και σε συνομοσπονδίες επαγγελματικών ενώσεων και σωματείων, όπως η ΓΣΕΕ, η ΑΔΕΔΥ κ.ά.

1. Τομέας επαγγελματικού προσανατολισμού. Ο τομέας αυτός περιλαμβάνει: - Υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας, τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), τα κέντρα εργαζόμενης νεότητας και τα κέντρα μαθητείας. - Γραφεία εύρεσης εργασίας. - Γραφεία εργασίας για άτομα με ειδικές ανάγκες.

2. Βιομηχανία, δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις, τράπεζες. Σύμφωνα με το καταστατικό του ΣΚΛΕ, ο Κοινωνικός Λειτουργός παρεμβαίνει στο χώρο της εργασίας για την διαχείριση των ανθρώπινων προβλημάτων που προκύπτουν, για την επίβλεψη της εφαρμογής της ειδικής νομοθεσίας, της επαγγελματικής αποκατάστασης, των συνθηκών υγιεινής, ασφάλειας και ελεύθερου χρόνου. Ερευνά και παρέχει μέσα βοήθειας για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ποιότητας ζωής των εργαζομένων και των οικογενειών τους. Επιπλέον, ενδιαφέρεται για υπηρεσίες, όπως παιδικούς σταθμούς, καντίνες, συνεταιρισμούς και στεγαστικούς συνεταιρισμούς, υπηρεσίες εύρεσης εργασίας, κοινωνικές υπηρεσίες στον τόπο εργασίας κ.λπ. Με την ανάπτυξη των μεγάλων βιομηχανικών μονάδων οι παραδοσιακές ατομικές επιχειρήσεις έκλεισαν ή συγχωνεύθηκαν δημιουργώντας διευρυμένες εταιρικές ενώσεις παραγωγής και διάθεσης αγαθών. Το προσωπικό των ενώσεων αυτών απαρτίζεται από πολυπληθείς ομάδες εργαζομένων με διαφορετική μορφωτική, κοινωνική και πολιτιστική προέλευση. (Αθανασάκου, 2012)

Ο Κοινωνικός Λειτουργός παρεμβαίνει σε αυτούς τους εργασιακούς χώρους και ενισχύει το θετικό κλίμα στις σχέσεις μεταξύ εργαζομένων και μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων. Παρεμβαίνει στις περιπτώσεις εργαζομένων που, λόγω προβλημάτων υγείας, οικονομικής επιβίωσης ή διαπροσωπικών δυσκολιών, αδυνατούν να διατηρήσουν ή να αποδώσουν ικανοποιητικά στην εργασία τους (άσκηση κοινωνικής εργασίας με άτομα ή και με την οικογένεια). Μπορεί να γίνει σύμβουλος εργασίας και να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στην μετάβαση από τον εκπαιδευτικό στον επαγγελματικό χώρο του ατόμου με νοητική στέρωση και στην επαγγελματική του αποκατάσταση και σταδιοδρομία. Σημαντικό είναι να ενθαρρύνει την εκ μέρους των εργαζομένων και των οικογενειών τους αξιοποίηση των κοινωνικών υπηρεσιών οι οποίες λειτουργούν στην κοινότητα όπου είναι εγκαταστημένη η επιχείρηση ή και στον τόπο της κατοικίας τους, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την ικανοποιητική κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών αυτών των ανθρώπων. Θα πρέπει να παίρνει μέτρα για την αποφυγή του στιγματισμού και της κοινωνικής περιθωριοποίησης των εργαζομένων που παρουσιάζουν ατομικά, οικογενειακά ή κοινωνικά προβλήματα ή τυχαίνουν ιδιαίτερης μεταχείρισης από τον εργοδότη. Να έχει την δυνατότητα να αναπτύσσει προγράμματα για την ενίσχυση της αυτοβοήθειας και προγράμματα για την ενδυνάμωση της αλληλεγγύης και της αλληλοϋποστήριξης των εργαζομένων. Να εισηγείται και φροντίζει για την υλοποίηση προγραμμάτων προληπτικής ιατρικής φροντίδας (π.χ. κινητή καρδιολογική ή γυναικολογική μονάδα), ψυχαγωγίας (εκδρομές, ομάδες θεατρικής έκφρασης), εξυπηρέτησης (παιδικός σταθμός, κατασκήνωση για τα παιδιά των εργαζομένων), κοινωνικής ευαισθητοποίησης (π.χ. αιμοδοσία) κ.ά.

Εντούτοις, ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στα εργασιακά πλαίσια έχει επικριθεί σοβαρά. Έχει υποστηριχθεί ότι η Κοινωνική Εργασία χρησιμοποιείται αποκλειστικά για να ικανοποιήσει τους στόχους του εργοδότη, ότι επιδιώκει να μεγιστοποιήσει τα κέρδη που αποκομίζει από κάθε εργαζόμενο, και, ακόμη, ότι αυτή διαμορφώνει τις θέσεις απέναντι στις συνδικαλιστικές διεκδικήσεις. Για να αποτραπεί η διατύπωση τέτοιων επικρίσεων, μπορούν να ληφθούν μια σειρά από μέτρα που να διασφαλίζουν:

- την αυτόνομη λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας ως ανεξάρτητο γραφείο της γενικής διεύθυνσης.

- τη θέσπιση κανονισμού λειτουργίας της κοινωνικής υπηρεσίας,
- τη γνωστοποίηση του κανονισμού λειτουργίας σε εργοδότες και εργαζόμενους. (Καλλινικάκη, 1998)

3.3 Κοινωνικός Αποκλεισμός και Φτώχεια

Εξετάζοντας το ζήτημα από την αρχή της εμφάνισης του στην Ευρώπη τον 17ο αιώνα δημιουργήθηκαν ιδρύματα για τον εγκλεισμό των «τρελών», των φτωχών, των ανάπηρων, των ζητιάνων, όσων είχαν αφροδίσια νοσήματα, των άπορων, αλλά και όσων είχαν σε μεγάλο βαθμό διαφορετικά χαρακτηριστικά από όσα θεωρούνταν κοινώς αποδεκτά. Αυτούς δηλαδή, οι οποίοι σε σχέση με τα κυρίαρχα πρότυπα, τους κανόνες της ‘ηθικής’ της κοινωνίας εμφάνιζαν σημάδια «*διανοητικής παρέκκλισης*». Ο επόμενος αιώνας αποτελεί μια μεταβατική περίοδο. Η έννοια της ‘αξιοπρέπειας’ των ατόμων και κυρίως των παιδιών είχε παγιωθεί, και ο φόβος, η δαιμονολογία, η δεισιδαιμονία και η εχθρότητα σε όσα άτομα διέφεραν από το κοινωνικό σύνολο, άρχισε να παραγκωνίζεται από τα ανθρωπιστικά επιχειρήματα. Αυτές οι εξελίξεις είχαν ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα κλίμα ανάπτυξης ειδικής αγωγής το 18^ο αιώνα. Από τις αρχές του 19ου αιώνα το ψυχιατρικό άσυλο, το σωφρονιστήριο, το αναμορφωτήριο, το ίδρυμα της επιτηρούμενης εκπαίδευσης και ως ένα βαθμό τα νοσοκομεία λειτουργούν με διπλή μορφή: με τη μορφή του χαρακτηρισμού (τρελός - μη τρελός, επικίνδυνος - ακίνδυνος, φυσιολογικός - μη φυσιολογικός) και με τη μορφή του καταναγκαστικού προσδιορισμού της διαφορισμένης κατανομής (ποιος είναι, που πρέπει να βρίσκεται, πως μπορεί να χαρακτηριστεί, πως μπορεί να αναγνωριστεί, πως να ασκηθεί πάνω του μια μόνιμη - ατομικά - επιτήρηση) (Αθανασάκου, 2012)

Ο 20^{ος} αιώνας όμως, και ειδικά μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, άνοιξε ένα νέο δρόμο στους κοινωνικά αποκλεισμένους. Η διαφορετικότητα αυτών των ανθρώπων προσεγγίστηκε μέσα από την έννοια των δικαιωμάτων, ενώ θεσπίστηκαν ειδικοί νόμοι για την προστασία αυτών των ατόμων με στόχο την όσο το δυνατόν ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία.

3.4 Επιδοτούμενα Προγράμματα

Το πρόγραμμα Επιδότησης Νέων Θέσεων Εργασίας με φορέα υλοποίησης τον ΟΑΕΔ, αποτελεί το βασικό σχέδιο δράσης για την διαχείριση του προβλήματος. Στόχος του προγράμματος είναι η δυνατότητα βελτίωσης των συνθηκών εργασίας των ατόμων με αναπηρίες, η υποστήριξή τους στον εργασιακό χώρο, η διαχείριση των εμποδίων ένταξης στην αγορά εργασίας καθώς και η διασφάλιση ίσων ευκαιριών. Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί μέσω της επιχορήγησης του μισθού και την χρηματοδότηση για την διευκόλυνση στην μεταφορά των ατόμων με ειδικές ανάγκες στον εργασιακό χώρο, αποβλέποντας αφενός στην άρση των προκαταλήψεων για την ικανότητα ατόμων με αναπηρία να εργαστούν αποδοτικά, και αφετέρου στην ενίσχυση της διαδικασίας κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων με αναπηρίες που αντιμετωπίζουν προβλήματα αποκλεισμού από την κοινωνία. (ΟΑΕΔ, 2012)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΞΙΟΠΡΕΠΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ

4.1 Πρόσβαση στο Διαδίκτυο

Για τα άτομα με αναπηρία, τα μέσα είναι πολλές φορές ο μόνος δίαυλος επικοινωνίας τους με τον υπόλοιπο κόσμο, αφού συχνά η αναπηρία καθλώνει τα άτομα σε τέσσερις τοίχους . (Καραβαγγέλη, 2008)

Η δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο σημαίνει ότι οι ανάπηροι άνθρωποι μπορούν να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο. Πιο συγκεκριμένα, η δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο σημαίνει ότι οι ανάπηροι άνθρωποι μπορούν να αντιληφθούν, να καταλάβουν, να πλοηγηθούν, και να αλληλεπιδράσουν στο Διαδίκτυο και μπορούν να συμμετέχουν σ' αυτό. Η δυνατότητα πρόσβασης στο Διαδίκτυο ωφελεί επίσης και άλλους, συμπεριλαμβανομένων και των ηλικιωμένων ανθρώπων που λόγω της γήρανσης οι δυνατότητές τους είναι διαφορετικές.

Η δυνατότητα πρόσβασης στο Διαδίκτυο καλύπτει όλες τις ανικανότητες που επηρεάζουν την πρόσβαση στο Διαδίκτυο και περιλαμβάνει: οπτικές, ακουστικές, σωματικές, δυσκολίες ομιλίας, γνωστικές, και νευρολογικές ανικανότητες. Οι οδηγίες και τα κριτήρια επιτυχίας οργανώνονται γύρω από τις ακόλουθες τέσσερις αρχές, οι οποίες θέτουν τις απαραίτητες βάσεις για οποιονδήποτε έχει πρόσβαση και χρησιμοποιεί περιεχόμενο στον Ιστό. Οποιοσδήποτε επιθυμεί να χρησιμοποιήσει τον Ιστό πρέπει να προσφέρει περιεχόμενο που είναι:

- **Αντιληπτό** - Το περιεχόμενο και τα στοιχεία της όποιας διεπαφής περιέχονται, πρέπει να παρουσιάζονται στους τελικούς χρήστες με τρόπους που είναι σε αυτούς αντιληπτοί.
- **Λειτουργικό** - Τα συστατικά στοιχεία της διεπαφής και η πλοήγηση πρέπει να είναι λειτουργικά.
- **Κατανοητό** - Το περιεχόμενο και η παρεχόμενη λειτουργικότητα μέσω μίας διεπαφής χρήστη πρέπει να είναι κατανοητές.

- **Εύρωστο** - Το περιεχόμενο πρέπει να είναι αρκετά σταθερό, έχοντας δηλαδή τέτοια μορφή που να μπορεί να ερμηνευθεί αξιόπιστα από ένα ευρύ φάσμα χρηστών, συμπεριλαμβανομένων και των υποστηρικτικών τεχνολογιών.

Οι πρόσθετες λειτουργίες για την κάλυψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία περιλαμβάνουν:

- Ανάγνωση κειμένου
- Επιλογή μεγέθους γραμμάτων από το χρήστη
- Επιλογή χρωμάτων από το χρήστη
- Επιλογή αντίθεσης από το χρήστη
- Πλοήγηση από το πληκτρολόγιο

Οι πρόσθετες λειτουργίες εγκαθίστανται σε όλες τις ενότητες της ιστοσελίδας και δεν επηρεάζονται από την επεξεργασία ή τη δημιουργία νέου περιεχομένου. Έτσι, δε δημιουργούν επιπρόσθετο φόρτο στους διαχειριστές της σελίδας, ενώ δεν αποκλείουν κανέναν από το νέο ή το ανανεωμένο περιεχόμενο. Η προσθήκη της μπάρας προσβασιμότητας δεν επηρεάζει την αισθητική του ιστοτόπου, μάλιστα, έχει αναπτυχθεί με την κατάλληλη τεχνολογία για βέλτιστη προβολή σε συσκευές Desktop, Tablet και Smartphones.

4.2 Τουρισμός και ΑΜΕΑ

Η βιώσιμη και πράσινη ανάπτυξη και η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι όλες έννοιες αλληλένδετες. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στον τουρισμό, είναι ένα κομμάτι της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Η σημασία υιοθέτησης της αειφορίας είναι τεράστια, καθώς ο τουρισμός είναι ένας τομέας με τεράστια οικονομική και κοινωνική ένταση και απόδοση και παίζει σπουδαίο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου και την απασχόληση. Κατά συνέπεια, λόγω του είδους και της έκτασης των υποδομών που χρειάζονται για να δημιουργηθεί αυτό που λέμε τουριστική προσφορά, ο περιβαλλοντικός και κοινωνικός παράγοντας παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στις τουριστικές επιχειρήσεις.

Ο τουρισμός στην Ελληνική κοινωνία χωρίς αμφισβήτηση είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς ενώ για κάποιες τοπικές οικονομίες αποτελεί και την κύρια πηγή εισοδήματος. Δεδομένου ότι ο τουρισμός συνδέεται με τις διακοπές και την χαλάρωση, τα όμορφα τοπία και την καλοπέραση σε κάποιον προορισμό, πολλές φορές παρθένο, έχει πολύ τεράστια σημασία το μέρος του ορθολογικού σχεδιασμού και της ελαχιστοποίησης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων, με εφαρμογές βιώσιμης ανάπτυξης.

Το αρνητικό είναι ότι το ενδιαφέρον των τουριστικών επιχειρήσεων όσον αφορά την ΕΚΕ, εστιάζεται κατά βασικό λόγο στο περιβάλλον και όχι τόσο στην κοινωνία, στα ανθρώπινα δικαιώματα και στο ανθρώπινο δυναμικό. Ο τουρισμός παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της φτώχειας, μέσω της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και της γενικής βελτίωσης του επιπέδου της ζωής. Ειδικά σε χώρες της Αφρικής και της Ασίας, η εφαρμογή κανόνων και κωδίκων δεοντολογίας έχει ακόμα μεγαλύτερη σημασία, καθώς σε αυτές τις χώρες που χρειάζονται την οικονομική δραστηριότητα του τουρισμού όσο καμία άλλη, παρουσιάζονται και αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα όπως πχ η παιδική πορνεία.

Η ολική εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στον κλάδο του τουρισμού, έχει σημαντικά θετικά αποτελέσματα στην ποιότητα των τουριστικών προϊόντων, στην εικόνα των τοπικών επιχειρήσεων απέναντι στην κοινωνία και τους συνεργαζόμενους φορείς, στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας και στην διαφοροποίηση των επιχειρήσεων από τον ανταγωνισμό, δημιουργώντας πιο «πιστούς πελάτες».

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη και οι πρακτικές της είναι περισσότερο γνωστές σε άλλους κλάδους, όπου μεγάλες πολυεθνικές αλυσίδες από τον χώρο του εμπορίου και των καταναλωτικών αγαθών, έχουν φτάσει στο σημείο να ανταγωνίζονται σε επίπεδο πρακτικών, δράσεων και κοινωνικής προσφοράς. Στην τουριστική βιομηχανία, ακόμα και από μεγάλες επιχειρήσεις, δεν συναντάμε τέτοια εμβέλεια σε πρακτικές ούτε και σε δράσεις. Ωστόσο, αρκετές τουριστικές επιχειρήσεις, κυρίως ξενοδοχεία, έχουν κάνει την εμφάνισή τους μέσα από περιβαλλοντικές και κοινωνικές δρασεις ΕΚΕ. Τέτοιες μπορεί να είναι η εξοικονόμηση ενέργειας, η χρήση φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων, η ανακύκλωση, οι έρανοι σε φιλανθρωπικά σωματεία, η διοργάνωση φιλανθρωπικών εκδηλώσεων, η ανάπτυξη

και η εκπαίδευση του προσωπικού, η τήρηση κανόνων υγείας και ασφάλειας και άλλα.

Υπάρχουν πλέον πολλά εργαλεία καθώς και διεθνή πρότυπα και κατευθυντήριες γραμμές, όπως είναι το ISO 14001, το ISO 26000, που αφορούν την περιβαλλοντική διαχείριση και τις αρχές για την ΕΚΕ, το GRI, το GSTC, το EMASIII που αποτελούν παγκόσμιες πρωτοβουλίες και παρέχουν τα κριτήρια για την σύσταση αναφορών βιωσιμότητας, αρχές για τον βιώσιμο τουρισμό, την οικολογική διαχείριση και άλλα. Αυτά βοηθούν τις τουριστικές επιχειρήσεις να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές, να δημιουργήσουν βιώσιμα προϊόντα και να έχουν θετικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

Έχουν δημιουργηθεί διάφοροι φορείς πιστοποίησης τουριστικών επιχειρήσεων και στην Ελλάδα, που πιστοποιούν ότι αυτές συμμορφώνονται με τα διεθνή πρότυπα βιωσιμότητας. Ένα παράδειγμα τέτοιου φορέα είναι η εταιρία Travelife που εξειδικεύεται στην πιστοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων παγκοσμίως, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, ενώ έχουμε και τα τέσσερα πρώτα τουριστικά γραφεία που βρίσκονται στη διαδικασία αξιολόγησης από αυτήν.

Η πιστοποίηση των τουριστικών επιχειρήσεων υποδηλώνει την υπευθυνότητά τους απέναντι στον τόπο, και την ποιότητα των προϊόντων που προσφέρουν στους προμηθευτές τους και στους τουρίστες. Μέσα από την πιστοποίησή τους και τους απολογισμούς βιωσιμότητας μπορούν να αποδείξουν πως διαχειρίζονται την ευθύνη τους αυτή σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό πλαίσιο.

Οι τουριστικές δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα σε ένα περιβάλλον-προορισμό και το να παραμένει αυτό υγιές είναι πολύ σημαντικό και για τους κατοίκους και για τους τουρίστες. Επειδή η λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων χαρακτηρίζεται από εποχικότητα με δύσκολες συχνά συνθήκες για τους εργαζόμενους, είναι σημαντικό να μπορεί να παρακολουθηθεί ποια είναι η συμβολή τους στην απασχόληση, στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του τόπου, αν οι υποδομές αναπτύσσονται με σεβασμό στο περιβάλλον και άλλα. Εν κατακλείδι, επειδή ο ρόλος του τουρισμού στην παγκόσμια ανάπτυξη είναι πάρα πολύ μεγάλος και η επίδρασή του στις κοινωνίες και στο περιβάλλον επίσης, είναι απαραίτητο να υπάρχει έλεγχος και πιστοποίηση καθώς και ανάπτυξη με βάση την βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και της κοινωνίας. Άλλωστε η βιώσιμη ανάπτυξη και η ΕΚΕ δεν είναι

μόδα, αλλά αναγκαιότητα και προϋπόθεση για μία μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη και ευημερία των επιχειρήσεων και των κατοίκων ενός τόπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Μεθοδολογία Έρευνας

Η μελέτη βασίστηκε σε ποσοτική έρευνα. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν χρησιμοποιώντας ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο, το οποίο περιελάμβανε 30 ερωτήσεις (βλ. Παράρτημα). Πέραν των 30 ερωτήσεων το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε δημογραφικές ερωτήσεις (φύλο, ηλικία, περιοχή, οικογενειακή κατάσταση, επίπεδο μόρφωσης και εισοδήματος), ερωτήσεις σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είτε οι γονείς είτε τα παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Η πρωτογενής έρευνα πραγματοποιήθηκε με στόχο να συγκεντρωθούν στοιχεία που δεν μπορούσαν να συγκεντρωθούν με οποιαδήποτε άλλο τρόπο. Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα ΑΜΕΑ (Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες).

5.2 Σχεδιασμός και Δομή Ερωτηματολογίου

Για τη συλλογή των δεδομένων της μελέτης χρησιμοποιήθηκε ειδικά διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο, το οποίο υιοθετήθηκε από τη σχετική έρευνα της Καραβαγγέλη (2008).

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από δυο ενότητες. Οι κύριες ενότητες είναι «Ερωτήσεις προς ΑΜΕΑ» και «Ερωτήσεις προς Συγγενείς ΑΜΕΑ». Ενώ αντίστοιχα οι υποενότητες που χωρίζονται είναι τα δημογραφικά στοιχεία και οι ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα. Η πρώτη ενότητα περιλάμβανε δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως το φύλο, η ηλικία, το επίπεδο σπουδών. Η δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου αποτελούνταν από 17 ερωτήσεις για τα παιδιά και 13 ερωτήσεις για τους συγγενείς που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, με τις οποίες αξιολογήθηκαν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες ατόμων ΑΜΕΑ.

Η έρευνα έλαβε μέρος την περίοδο Νοέμβριος 2017 – Φεβρουάριος 2018 και η στατιστική ανάλυση των στοιχείων έγινε στο πρόγραμμα Ms Office Excel.

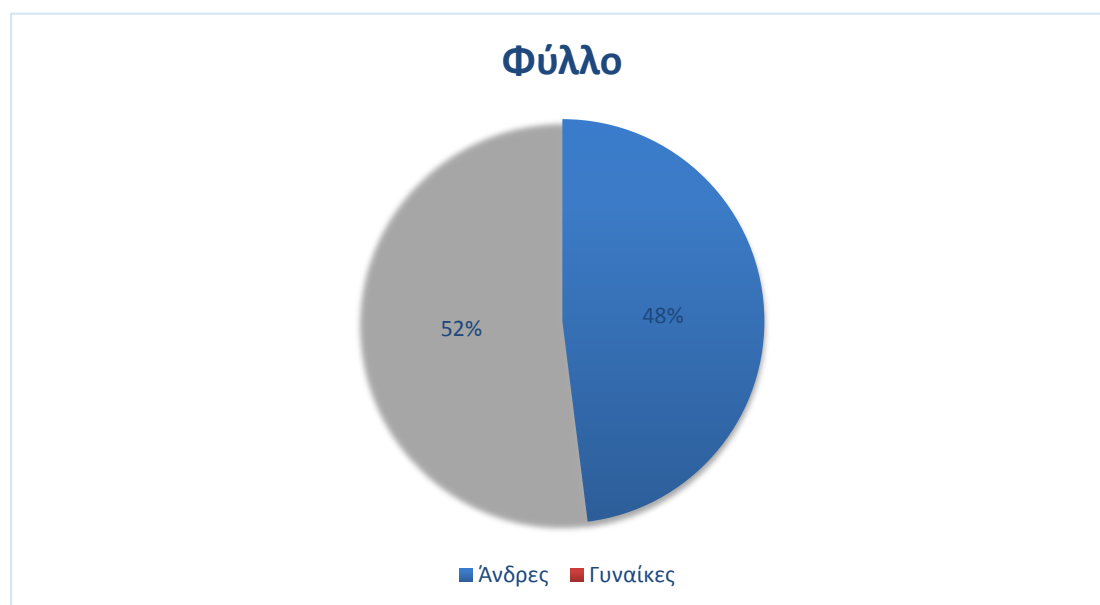
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 Αποτελέσματα Έρευνας σε Άτομα με Ειδικές Ανάγκες

Οι πρώτες 6 ερωτήσεις αφορούσαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Ο μελετώμενος πληθυσμός αποτελούνταν από 25 άτομα με ειδικές ανάγκες. Στην έρευνα συμμετείχαν 12 άνδρες και 13 γυναίκες.

α. Άνδρας	12
β. Γυναίκα	13

Ηλικιακά το δείγμα χωρίστηκε σε 4 ομάδες (18-24 ετών, 25-30 ετών, 31-36 ετών, 37 ετών και άνω).

α. 18-24ετών	5
β. 25-30ετών	7
γ. 31-36ετών	7
δ. 37 και άνω	6

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι άγαμοι

α. Άγαμος	22
β. Έγγαμος	3

Όσον αφορά το εισόδημα των συμμετεχόντων προκύπτει πως

α. Υψηλό	1
β. Μεσαίο	6
γ. Μικρομεσαίο	8
δ. Χαμηλό	10

Αναφορικά με το επίπεδο μόρφωσης του δείγματος προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα.

α. Στοιχειώδεις	15
β. Μέση	7
γ. Ανώτατη	3
δ. Μεταπτυχιακές σπουδές	0

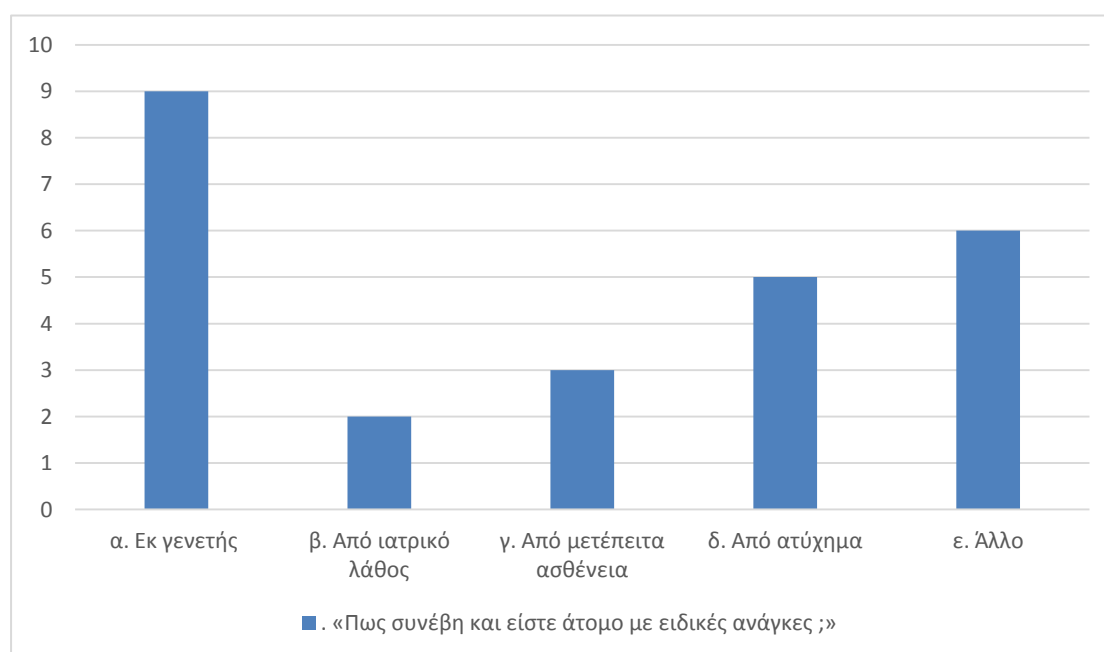
Σχετικά με το αν εργάζονται ή όχι οι συμμετέχοντες, προκύπτουν τα εξής αποτελέσματα

α. Ναι	4
β. Όχι	21

Αφού έχουμε καταγράψει τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος και έχουμε προσδιορίσει το προφίλ των συμμετεχόντων στην έρευνα, συνεχίζουμε με τις ερωτήσεις που αφορούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητα τους.

Στην ερώτηση 1. «Πως συνέβη και είστε άτομο με ειδικές ανάγκες;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Εκ γενετής	9
β. Από ιατρικό λάθος	2
γ. Από μετέπειτα ασθένεια	3
δ. Από ατύχημα	5
ε. Άλλο	6

Στην ερώτηση 2. «Ξέρετε για την προσβασιμότητα; Έχετε στο σπίτι σας;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	13
β. Όχι	12

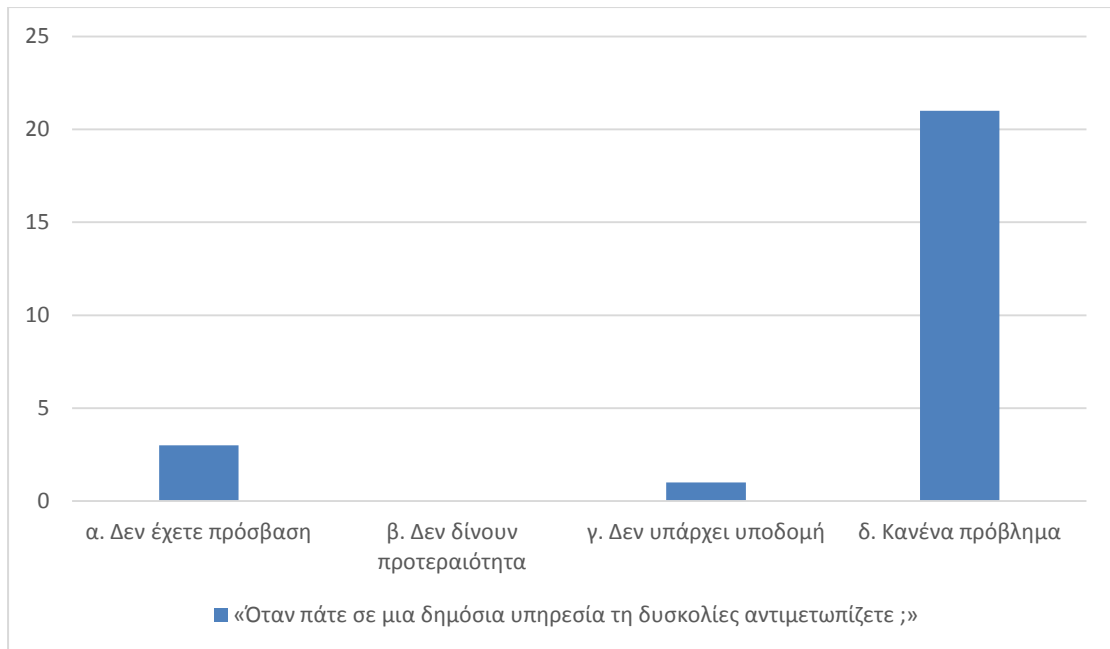
Στην ερώτηση 3. «Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζετε;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Αυτοεξυπηρέτηση	9
β. Οικονομικά	5
γ. Κοινωνικά	10

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες που συμμετείχαν στην έρευνα ισοκατανέμονται μεταξύ των κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και ζητημάτων αυτοεξυπηρέτησης. Όπως επισημάνθηκε και στην θεωρία οι υπηρεσίες τη υποστηριζόμενης εργασίας δημιουργούν επαγγελματικές ευκαιρίες για τα άτομα με νοητική καθυστέρηση και αγωνίζονται να δημιουργήσουν δομές εξατομικευμένης υποστήριξης, ώστε να επιτυγχάνεται η ένταξη στο χώρο εργασίας και γενικότερα στην κοινωνία.

Στην ερώτηση 4. «Όταν πάτε σε μια δημόσια υπηρεσία τη δυσκολίες αντιμετωπίζετε ;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Δεν έχετε πρόσβαση	3
β. Δεν δίνουν προτεραιότητα	0
γ. Δεν υπάρχει υποδομή	1
δ. Κανένα πρόβλημα	21

Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι 21 εκ των 25 ερωτηθέντων απάντησε πως δεν έχει αντιμετωπίσει κανένα πρόβλημα στις συναλλαγές του με τις δημόσιες υπηρεσίες.

Στην ερώτηση 5. «Υπάρχει πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	20
β. Όχι	5

Κατά κύριο λόγο, από τα αποτελέσματα των απαντήσεων δεν προκύπτει ζήτημα εξυπηρέτησης από τις δημόσιες υπηρεσίες καθώς το 80% του δείγματος απάντησε πως δεν αντιμετωπίζει προβλήματα πρόσβασης.

Στην ερώτηση 6. «*Η στάση της πολιτείας απέναντι στα προβλήματα των ατόμων με αναπηρία είναι αυτή που θα έπρεπε;*» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	3
β. Όχι	3
γ. Δεν γνωρίζω, δεν απαντώ	19

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το μεγάλο ποσοστό (76%) αποχής από την απάντηση της εν λόγω ερώτησης, καθώς μόλις 6 άτομα απάντησαν με ΝΑΙ ή ΟΧΙ στην ερώτηση.

Στην ερώτηση 7. «*Θα θέλατε να υπήρχαν δουλειές κατάλληλες για όλα τα ΑΜΕΑ ή θα αρκεζόσασταν στο επίπεδο κοινωνικής πρόνοιας και γιατί;*» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	24
β. Όχι	1
γ. Δεν γνωρίζω, δεν απαντώ	0

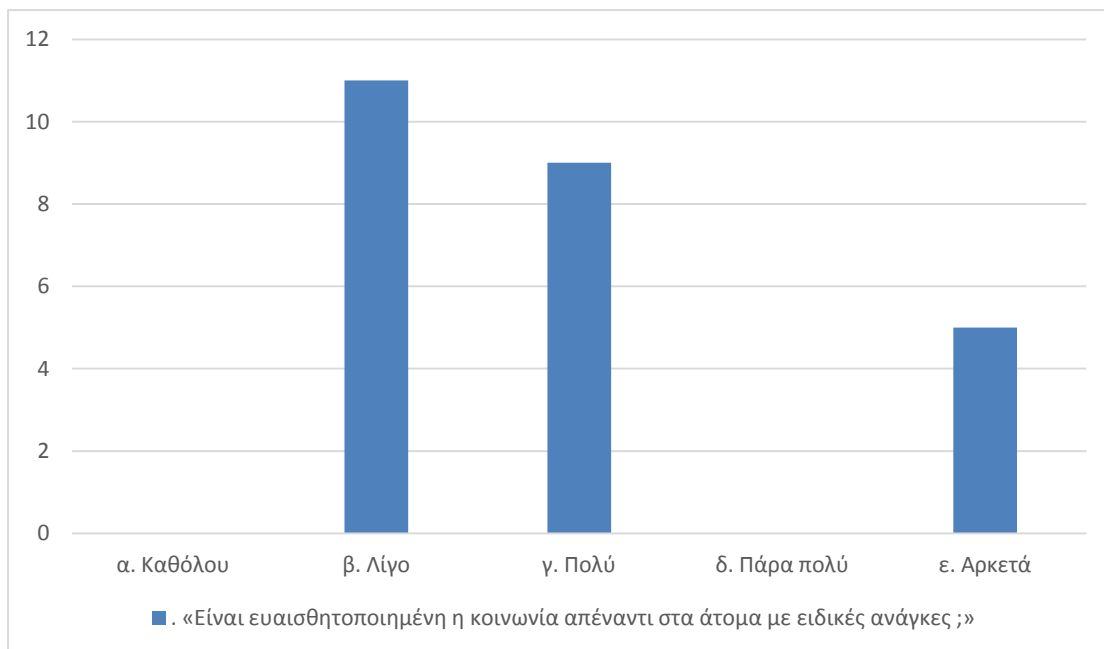
Η σχεδόν ομόφωνη απάντηση των συμμετεχόντων καταδεικνύει ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες θέλουν να προσφέρουν στην κοινωνία και να βιώνουν το αίσθημα της προσφοράς και της ικανοποίησης της δημιουργίας. Το ζητούμενο είναι όμως ότι η Ελληνική κοινωνία δεν είναι σε θέση ακόμα να προσφέρει αυτή την ευκαιρία στα άτομα με κινητικά και νοητικά προβλήματα.

Στην ερώτηση 8. «Είναι αρκετό το επίδομα για τα έξοδα σας;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	17
β. Όχι	8

Στην ερώτηση 9. «Είναι ευαισθητοποιημένη η κοινωνία απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Καθόλου	0
β. Λίγο	11
γ. Πολύ	9
δ. Πάρα πολύ	0
ε. Αρκετά	5

Είναι γεγονός πως η Ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από αδιαφορία ως προς τα άτομα που μειονεκτούν, και τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι η πιο πολύπαθη

κατηγορία. Άλλωστε αυτό διαπιστώνουν και τα ίδια τα άτομα, όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα της έρευνας. Περίπου το 45% των συμμετεχόντων δήλωσαν πως η ελληνική κοινωνία είναι λίγο ευαισθητοποιημένη ως προς τα ΑΜΕΑ.

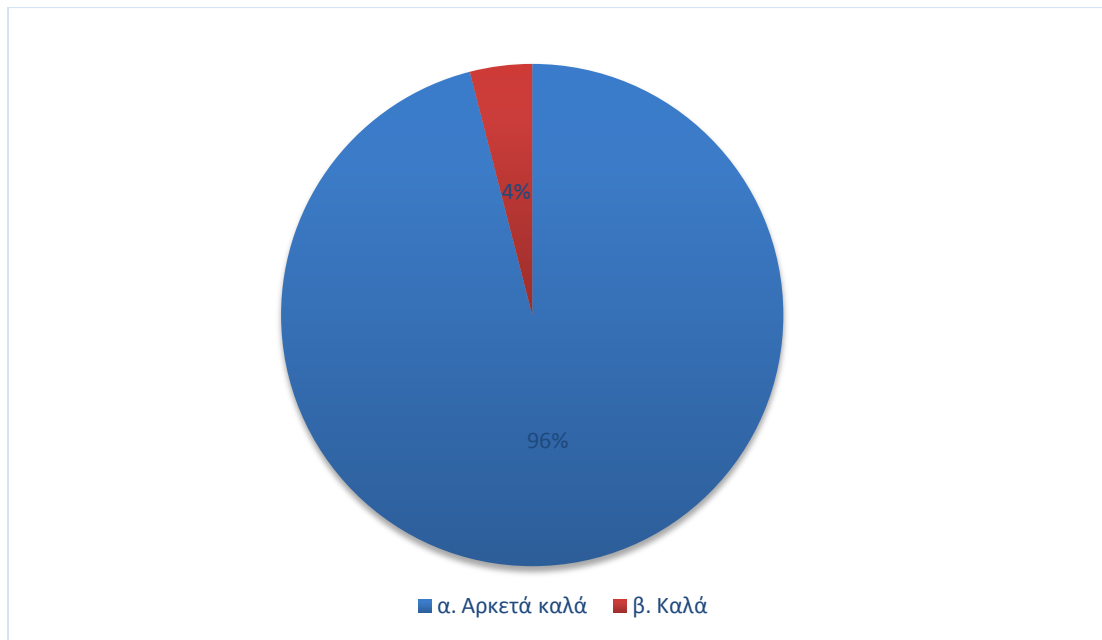
Στην ερώτηση 10. «Οι γονείς σας δέχτηκαν, σας βοήθησαν, σας συμπαραστάθηκαν ή σας έδειξαν ότι τους είστε βάρος;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι με βοήθησαν	25
β. Όχι δεν με βοήθησαν	0

Στην 10 ερώτηση προκύπτει πως υπάρχει απόλυτη ομοφωνία ως προς το ζήτημα της στήριξης από το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Στην ερώτηση 11. «Οι δάσκαλοι – εκπαιδευτικοί πως σας αντιμετωπίζουν, όπως όλα τα παιδιά; Σας παραμελούν ή σας βοηθούν;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Αρκετά καλά	24
β. Καλά	1
γ. Αδιαφορούν	0

Το πιο θετικό της ερώτησης είναι ότι κανείς συμμετέχων δεν απάντησε πως οι καθηγητές του αδιαφορούν για την κατάσταση του. Επίσης ως εξαιρετικά θετικό είναι ότι το 96% του δείγματος απάντησε πως του συμπεριφέρονται αρκετά καλά.

Στην ερώτηση 12. «Πως αντιμετωπίζετε τον κόσμο, τα παιδιά που σας κοιτούν ίσως παράξενα ή σας κοροϊδεύουν;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Με χαμόγελο	15
β. Με θυμό	1
γ. Κλείνομαι στον εαυτό μου	5

Ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα που έχουν να αντιμετωπίσουν τα νεαρά άτομα με ειδικές ανάγκες μέχρι να μπορέσουν να διαχειριστούν την διαφορετικότητά τους είναι η περιέργεια με την οποία τους αντιμετωπίζουν τα υπόλοιπα νεαρά άτομα.

Στην ερώτηση 13. «Ξέρετε ότι πρέπει πρώτα εσείς να δεχτείτε τη διαφορετικότητα σας γιατί έτσι θα κάνετε και τους άλλους να τη δεχτούν;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	18
β. Όχι	3

Στην ερώτηση 14. «Ξέρεις ότι και συ μπορείς να κάνεις ότι θέλεις στη ζωή αρκεί με χαμόγελο και υπομονή να προσπαθείς να το καταφέρεις;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	18
β. Όχι	4

Στην ερώτηση 15. «Πιστεύεις ότι η ζωή είναι δώρο θεού και ότι πρέπει να είμαστε χαρούμενοι για το κάθε λεπτό που ζούμε;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	20
β. Όχι	1

Στην ερώτηση 16. «Η μεγαλύτερη δύναμη είναι εμπιστοσύνη, πίστη, αυτοπεποίθηση και αγάπη στον εαυτό μας;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	18
β. Όχι	2

Στην ερώτηση 17. «Τι ζητάτε από το κράτος και την εκκλησία» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ηθική Συμπαράσταση	4
-----------------------	---

β. Περισσότερα Κίνητρα	7
γ. Οικονομική στήριξη	12

Το αποτέλεσμα της απάντησης είναι εύλογο να τείνει προς την οικονομική στήριξη των οικογενειών ΑΜΕΑ καθώς στην παρούσα οικονομική συγκυρία της χώρας έχουν δει και τα εισοδήματα τους να μειώνονται και τα επιδόματα να ζητούν όλο και περισσότερα πιστοποιητικά για την έγκρισή τους.

6.2 Αποτελέσματα Έρευνας σε Συγγενείς Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες

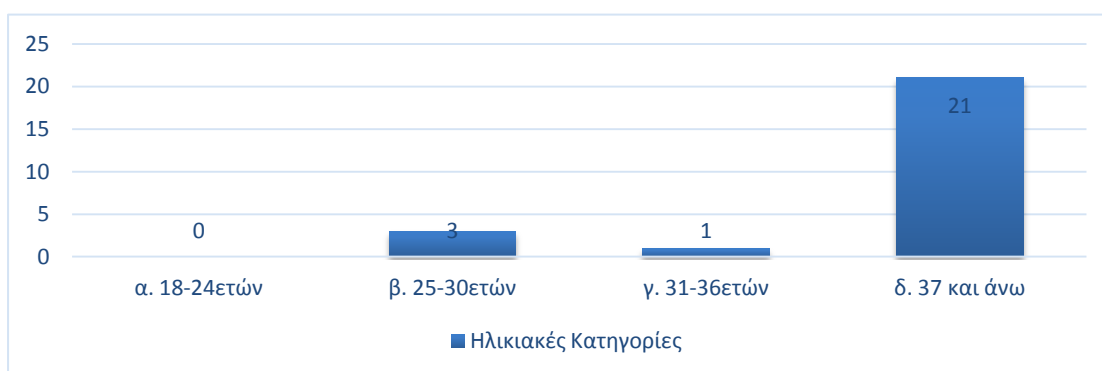
Οι πρώτες 6 ερωτήσεις αφορούσαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Ο μελετώμενος πληθυσμός αποτελούνταν από 25 άτομα. Στην έρευνα συμμετείχαν 9 άνδρες και 16 γυναίκες.

α. Άνδρας	9
β. Γυναίκα	16

Ηλικιακά το δείγμα χωρίστηκε σε 4 ομάδες (18-24 ετών, 25-30 ετών, 31-36 ετών, 37 ετών και άνω). Το 84% των συγγενών που ερωτήθηκαν είναι άνω των 37 ετών καθώς πρόκειται για τους γονείς τους. Το υπόλοιπο 16% αφορούσε αδέρφια ΑΜΕΑ.

α. 18-24ετών	0
β. 25-30ετών	3
γ. 31-36ετών	1
δ. 37 και άνω	21

Στο θέμα της οικογενειακής κατάστασης το ποσοστό των φυσιολογικών ατόμων που δηλώνουν έγγαμοι είναι 44% και αντίστοιχα των άγαμων 56%.

α. Άγαμος	14
β. Έγγαμος	11

Όσον αφορά το εισόδημα των συμμετεχόντων προκύπτει πως το 52% των ερωτηθέντων έχουν μεσαίο εισόδημα, 12% μικρομεσαίο και το 36% χαμηλό εισόδημα.

α. Υψηλό	0
β. Μεσαίο	13
γ. Μικρομεσαίο	3
δ. Χαμηλό	9

Αναφορικά με το επίπεδο μόρφωσης του δείγματος προκύπτει πως το 56% του δείγματος έχει τις στοιχειώδεις γνώσεις, δηλαδή δεν έχουν απολυτήριο γενικού λυκείου.

α. Στοιχειώδεις	14
β. Μέση	10
γ. Ανώτατη	1
δ. Μεταπτυχιακές σπουδές	0

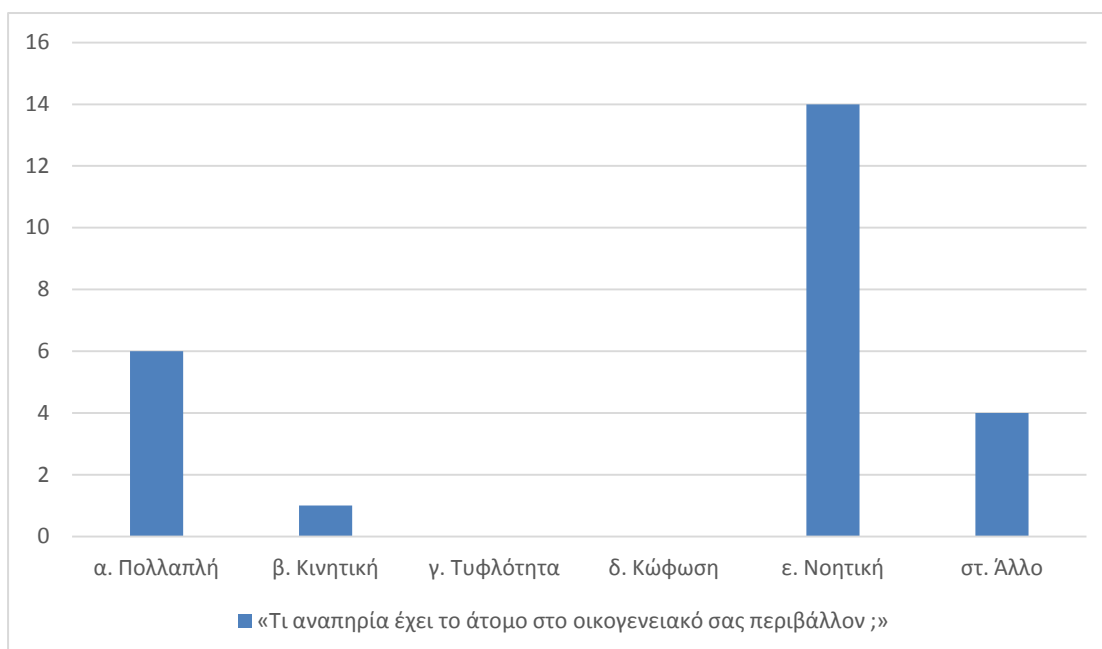
Σχετικά με το αν εργάζονται ή όχι οι συμμετέχοντες, προκύπτουν τα εξής αποτελέσματα:

α. Ναι	10
β. Όχι	13

Αφού έχουμε καταγράψει τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος και έχουμε προσδιορίσει το προφίλ των συμμετεχόντων στην έρευνα, συνεχίζουμε με τις ερωτήσεις που αφορούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητα των συγγενών ανθρώπων με ειδικές ανάγκες.

Στην ερώτηση 1. «Τι αναπηρία έχει το άτομο στο οικογενειακό σας περιβάλλον;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Πολλαπλή	6
β. Κινητική	1
γ. Τυφλότητα	0
δ. Κώφωση	0
ε. Νοητική	14
στ. Άλλο	4

Στην ερώτηση 2. «Πιστεύετε ότι η γέννηση του παιδιού η του ατόμου με ειδικές ανάγκες οδηγεί τη \ το σύντροφο να αφήσει την δουλεία της \ του λόγω αύξησης των ευθυνών και να ασχοληθεί με την φροντίδα του;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	4
β. Όχι	12
γ. άλλη απάντηση	9

Στην 2^η ερώτηση τα άτομα απαντούν σε ποσοστό 48% ότι δεν πρέπει οι γονείς να αφήνουν την δουλεία τους για το μέγιστο ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες.

Στην ερώτηση 3. «*Η γέννηση του παιδιού ή του ατόμου με ειδικές ανάγκες επηρέασε σημαντικά την συμπεριφορά σας όσο αφορά τον χώρο απασχόλησης;*» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Καθόλου	12
β. Λίγο	4
γ. Πολύ	5
δ. Πάρα πολύ	0
ε. Αρκετά	4

Στην ερώτηση 4. «*Για την φροντίδα του ατόμου Α.Μ.Ε.Α (παιδιού ή ενήλικα) χρειάστηκε να στραφείτε σε κάποια πληρωμένη βοήθεια;*» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	1
β. Όχι	24

Το 96% των ζευγαριών δήλωσαν πως δεν χρειάστηκαν εξωτερική βοήθεια, επί πληρωμή για την φροντίδα των παιδιών τους.

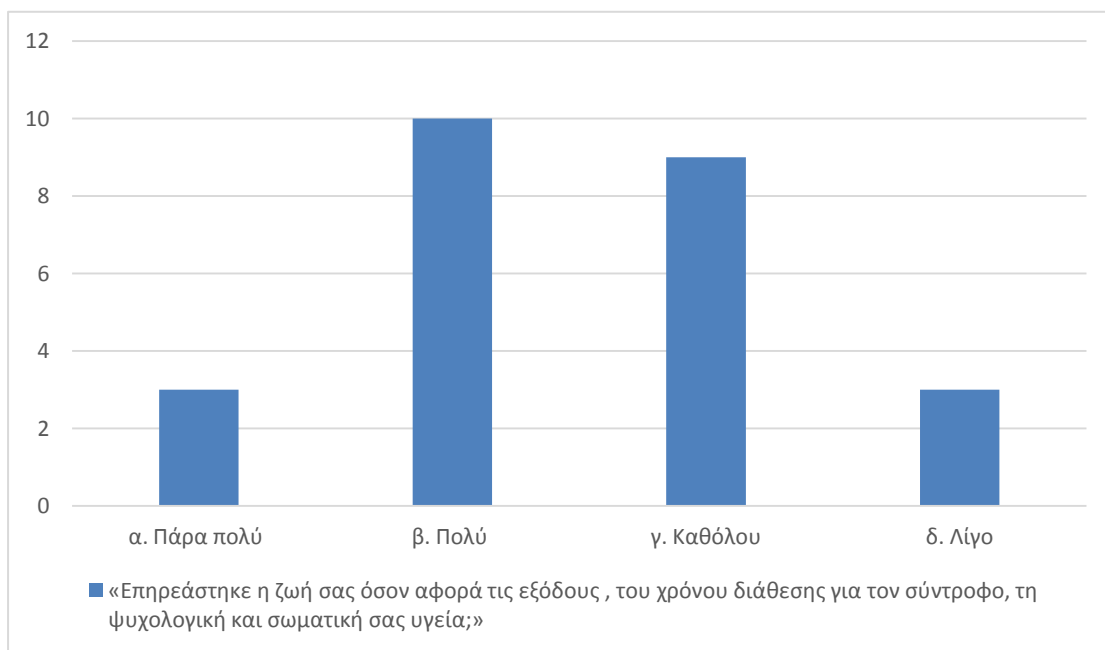
Στην ερώτηση 5. «*Αν όχι ποίος τους το κρατάει – κρατούσε όταν εργάζεστε ή λείπετε;*» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Η μαμά μου	2
β. Η πεθερά μου	1
γ. Άλλο συγγενικό πρόσωπο	17
δ. Άλλη απάντηση	5

Σε συνέχεια των αποτελεσμάτων της προηγούμενης απάντησης, τα ζευγάρια δήλωσαν πως την βοήθεια για την φροντίδα των παιδιών τους που πάσχουν από κάποια ειδική ανάγκη την έλαβαν από συγγενικά τους πρόσωπα, είτε αυτά είναι οι μητέρες των γονέων είτε άλλα κοντινά συγγενικά πρόσωπα.

Στην ερώτηση **6.** «Επηρεάστηκε η ζωή σας όσον αφορά τις εξόδους, του χρόνου διάθεσης για τον σύντροφο, τη ψυχολογική και σωματική σας υγεία;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Πάρα πολύ	3
β. Πολύ	10
γ. Καθόλου	9
δ. Λίγο	3

Αδιαμφισβήτητα μετά από ένα τέτοιο γεγονός οι ζωές του θύματος αλλά και των συγγενών επηρεάζονται, άλλοι περισσότερο και άλλο λιγότερο ανάλογα με τα ψυχικά αποθέματα του κάθε ανθρώπου.

Στην ερώτηση 7. «Του λέτε ότι μπορεί να τα καταφέρει με υπομονή και χαμόγελο στη ζωή γιατί η ζωή είναι ένα δώρο Θεού;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	22
β. Όχι	3

Στην ερώτηση 8. «Να εκτιμήσετε την γενική ποιότητα ζωής μετά την γέννηση ή το ατυχές συμβάν του παιδιού – ενήλικα (1= τελείως ανύπαρκτη , 4 = συγκρατημένη , 7 = σχεδόν τέλεια)» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

1	0
2	0
3	1
4	12
5	8
6	1
7	3

Το 48% του δείγματος χαρακτηρίζει την ζωή του συγκρατημένη.

Το 32% την χαρακτηρίζει ένα στάδιο πιο πάνω από συγκρατημένη.

Το 12% την χαρακτηρίζει σχεδόν τέλεια.

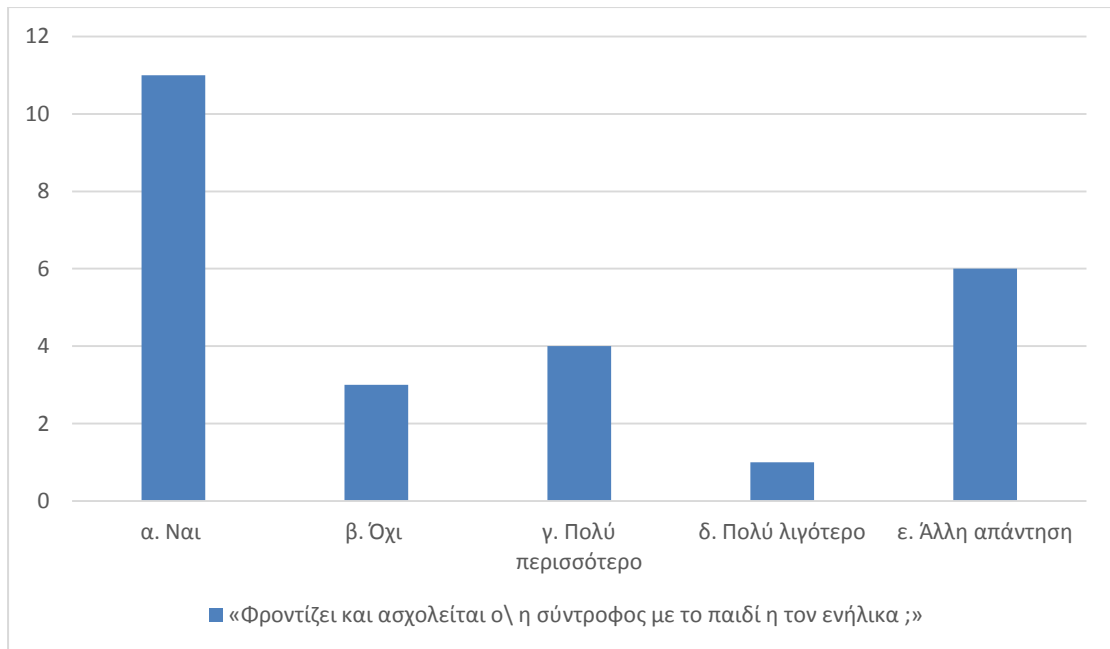
Στην ερώτηση 9. «*Αν συνέβη μετά από τροχαίο ή ασθένεια. Πως νιώσατε, πως συμπεριφερθήκατε να γίνει το άτομο ΑΜΕΑ;*» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Λύπη	13
β. Αδυναμία	11

Όπως αναφέρουμε και στην θεωρία, κάθε άνθρωπος αντιδρά και αντιμετωπίζει διαφορετικά τις καταστάσεις που έχει να αντιμετωπίσει στην ζωή του, έτσι και τα μέλη της οικογένειας αντιμετωπίζουν το γεγονός της έλευσης ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες διαφορετικά. Οι αντιδράσεις και τα συναισθήματα που εκδηλώνουν οι γονείς είναι ανάμικτα και πολύπλοκα. Στην προσπάθεια ανάλυσης των συναισθηματικών σταδίων που διανύουν οι γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες προτάθηκαν διάφορα μοντέλα, που παρουσιάζουν και εξηγούν τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα που συνήθως εκδηλώνονται.

Στην ερώτηση 10. «*Φροντίζει και ασχολείται ο\ η σύντροφος με το παιδί η τον ενήλικα;*» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	11
β. Όχι	3
γ. Πολύ περισσότερο	4
δ. Πολύ λιγότερο	1
ε. Άλλη απάντηση	6

Στην ερώτηση 11. «Έχετε κάποια κρατική βοήθεια π.χ. κοινωνική, λειτουργική ή συμβουλευτική από ιδικό γιατρό;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	13
β. Όχι	10

Στην ερώτηση 12. «Αυξήθηκαν τα έξοδά σας ; Αν ναι πόσο επηρέασε την οικογενειακή σας κατάσταση;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Πάρα πολύ	1
β. Πολύ	7
γ. Λίγο	10

δ. Πολύ Λίγο	7
--------------	---

Στην ερώτηση 13. «Πιστεύετε ότι πρέπει να δεχθείτε το παιδί σας έτσι όπως είναι, να μην το κρύβετε, να του δίνετε φτερά να πετάξει γιατί είναι διαφορετικό όπως ο καθένας μας, ότι είναι προέκταση του εαυτού σας, κομμάτι δικό σας και ότι μόνο έτσι θα το δεχθεί η κοινωνία;» καταγράφηκαν τα εξής αποτελέσματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

α. Ναι	25
β. Όχι	0

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με τόσα αναφέρθηκαν στο 6^ο κεφάλαιο της εργασίας που περικλείει τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με την ποιότητα ζωής των ΑΜΕΑ και των συγγενικών τους προσώπων που έχουν αναλάβει την περιποίηση τους, εξετάζοντας την πλευρά των ΑΜΕΑ σε θέματα κοινωνίας, οικογένειας και διδασκαλίας πιστεύουν ότι η κοινωνία δεν είναι αρκετά ευαισθητοποιημένη, ενώ οι περισσότεροι γονείς τους συμπαραστάθηκαν όπως και αρκετοί από τους εκπαιδευτικούς τους.

Όσον αφορά τους συγγενείς των ατόμων με ειδικές ανάγκες προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας ότι οι γονείς δεν πρέπει να αφήνουν την δουλειά τους για το μέγαλωμα ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες καθώς και ότι σε μεγάλο ποσοστό δεν χρειάζονται εξωτερική βοήθεια, επί πληρωμή για την φροντίδα των παιδιών τους.

Σε συνέχεια των αποτελεσμάτων τα ζευγάρια δήλωσαν πως την βοήθεια για την φροντίδα των παιδιών τους που πάσχουν από κάποια ειδική ανάγκη την έλαβαν από συγγενικά τους πρόσωπα, είτε αυτά είναι οι μητέρες των γονέων είτε άλλα κοντινά συγγενικά πρόσωπα.

Αδιαμφισβήτητα μετά από ένα τέτοιο γεγονός οι ζωές του θύματος αλλά και των συγγενών επηρεάζονται, άλλοι περισσότερο και άλλο λιγότερο ανάλογα με τα ψυχικά αποθέματα του κάθε ανθρώπου.

Το 48% του δείγματος χαρακτηρίζει την ζωή του συγκρατημένη.

Το 32% την χαρακτηρίζει ένα στάδιο πιο πάνω από συγκρατημένη.

Το 12% την χαρακτηρίζει σχεδόν τέλεια.

Όπως αναφέρουμε και στην θεωρία, κάθε άνθρωπος αντιδρά και αντιμετωπίζει διαφορετικά τις καταστάσεις που έχει να αντιμετωπίσει στην ζωή του, έτσι και τα μέλη της οικογένειας αντιμετωπίζουν το γεγονός της έλευσης ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες διαφορετικά. Οι αντιδράσεις και τα συναισθήματα που εκδηλώνουν οι γονείς είναι ανάμικτα και πολύπλοκα. Στην προσπάθεια ανάλυσης των συναισθηματικών σταδίων που διανύουν οι γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες προτάθηκαν διάφορα μοντέλα, που παρουσιάζουν και εξηγούν τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα που συνήθως εκδηλώνονται.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες που συμμετείχαν στην έρευνα ισοκατανέμονται μεταξύ των κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και ζητημάτων αυτοεξυπηρέτησης. Όπως επισημάνθηκε και στην θεωρία οι υπηρεσίες τη υποστηριζόμενης εργασίας δημιουργούν επαγγελματικές ευκαιρίες για τα άτομα με νοητική καθυστέρηση και αγωνίζονται να δημιουργήσουν δομές εξατομικευμένης υποστήριξης, ώστε να επιτυγχάνεται η ένταξη στο χώρο εργασίας και γενικότερα στην κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bhattacharya, C. (2004). *Doing Better at Doing Good: When, Why & How Consumers Respond to Corporate Social Initiatives*. California.
2. Boeger, N., Muray, R., & Viliers, C. (2008). *Perspectives on Corporate Social Responsibility The Global Challenge to CSR*.
3. BSR, B. (2002). *Introduction to Corporate Socia*. Business for Social Responsibility ,.
4. Connolly, D. (2002). *The Case for Corporate Social Reporting*. Retrieved from <http://www.maths.tcd.ie/pub/fbj/darren2.html>.
5. Habisch, A., Jonker, J., Wegner, M., & Schmidpeter, R. (2006). *Corporate Social Responsibility Across Europe*. Springer.
6. Hopkins, M. (2007). *Corporate Responsibility & International Development is Business the Solution?* Earthscan.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

7. Αθανασάκου, Μ. (2012). *Κοινωνικός Αποκλεισμός και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες*. Μυτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
8. Γεωργακόπουλος, Θ. (1997). Εισαγωγή στην Δήμόσια Οικονομική.
9. Ευσταθίου Μ., Ε. (2005). *Προβλήματα στη σχολική ένταξη των ατόμων με αναπηρία* (Θέματα Αναπηρίας(Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία Ε.Σ.Α.Ε.Α) ed.). Αθήνα: Τεύχος 02 , Αύγουστος , Σεπτέμβριος , Οκτώβριος 2005.
10. Εφημερίδα Ημερησία, Ε. (2008). ΕΚΕ: Ένας Παγκόσμια Αποδεκτός Θεσμός με Πολυσύνθετο Χαρακτήρα.
11. Καλλινικάκη, Θ. (1998). *Κοινωνική Εργασία, Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
12. Καπαραουνάκη, Κ., & Πλακιά, Σ. (2007). *Στάσεις Εργοδοτών για τα Άτομα με Νοητική Καθυστέρηση του Νομού Ηρακλείου*. Κρήτη: ΤΕΙ Κρήτης.
13. Καραβαγγέλη, Α. (2008). *Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Η Κοινωνική τους Ένταξη και η Συμβολή τους στην Οικονομία*. ΤΕΙ Καβάλας Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας.
14. Κουκλόγιαννου, Δ. ,. (1992). *Αποκατάσταση ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Δεύτερη Έκδοση.
15. Μπουσκαλία, Λ. (2009). *Άτομα με ειδικές ανάγκες και οι γονείς τους , Μια πρόκληση στη συμβουλευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Γλάρος.
16. Νικολαραϊζή, Μ. (2010). *Η οικογένεια στη σύγχρονη κοινωνία*,. 3ο Πανελλήνιο Παιδαγωγικό Συνέδριο, www.alex.eled.dyth.gr.

17. ΟΑΕΔ, Ο. (2012). *«Πρόγραμμα Επιχορήγησης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών Ατόμων Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων»*. Αθήνα.
18. Οδηγός Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, Ο. (2011). *Συμβουλευτική Υποστήριξη Εργοδοτών*. Θεσπρωτία – Ιόνια πύλη – Αναπτυξιακή Σύμπραξη για τον πρωτογενή τομέα την απασχόληση και τον τουρισμό.
19. Πολυχρονοπούλου- Ζαχαρόγεωργα Σ., Π. (2012). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα: Εκδόσεις Άτραπος.
20. Σαββάκης, Γ. (2006). *Οι Δείκτες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης*. Euro2Day.
21. Στασινός Δ., Σ. (1999). *Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
22. Στυλιανάκη, Σ. (2011). *Κοινωνική Ευθύνη Επιχείρησης*. Ηράκλειο Κρήτης: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό ίδρυμα Κρήτης.
23. Τσιάντης Ι., Τ. (1987). *Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής* (Τόμος Β' ed.). Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
24. Χαραλαμπίκης, Μ. (2005). *Άτομα με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες*. Αθήνα: Θέματα Αναπηρίας(Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία Ε.Σ.Α.Ε.Α) Τεύχος (01).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ερωτήσεις σε άτομα με ειδικές ανάγκες:

Φύλο (Παρακαλώ στεκάρτε με χ την απάντηση σας)

α . Άνδρας β . Γυναίκα

Ηλικία (Παρακαλώ τσεκάρτε με χ την απάντηση σας)

α . 18 – 24 ετών β . 25 – 30 ετών γ . 31-36 ετών

δ . 37 και άνω

Οικογενειακή κατάσταση

α . Άγαμος β . Έγγαμος

Εισόδημα.

α. Υψηλό β . Μεσαίο γ . Μικρομεσαίο δ . Χαμηλό

Επίπεδο Μόρφωσης

α . Στοιχειώδες β . Μέση γ . Ανώτατη δ . Μεταπτυχιακές
σπουδές

Είστε Εργαζόμενος / η;

α. Ναι β. Όχι

1. Πως συνέβη και είστε άτομο με ειδικές ανάγκες ;

α . Εκ γενετής β . Από ιατρικό λάθος γ . Από μετέπειτα

ασθένεια

δ . Από ατύχημα ε . Άλλο

2. Ξέρετε για την προσβασιμότητα ; Έχετε στο σπίτι σας ;

α. Ναι β. Όχι

3. Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζετε ;

α . Με χαμόγελο β . Με θύμο γ . κλείνομε στον εαυτό μου

13. Ξέρετε ότι πρέπει πρώτα εσείς να δεχτείτε τη διαφορετικότητα σας γιατί έτσι θα κάνετε και τους άλλους να τη δεχτούν ;

α . Ναι β . Όχι

14. Ξέρεις ότι και συ μπορείς να κάνεις ότι θέλεις στη ζωή αρκεί με χαμόγελο και υπομονή να προσπαθείς να το καταφέρεις ;

α . Ναι β . Όχι

15. Πιστεύεις ότι η ζωή είναι δώρο θεού και ότι πρέπει να είμαστε χαρούμενοι για το κάθε λεπτό που ζούμε ;

α . Ναι β . Όχι

16. Η μεγαλύτερη δύναμη είναι εμπιστοσύνη , πίστη , αυτοπεποίθηση και αγάπη στον εαυτό μας ;

α . Ναι β . Όχι

17. Τι ζητάτε από το κράτος και την εκκλησία ;

α. Ηθική συμπαράσταση β. Περισσότερα κίνητρα

γ. Οικονομική στήριξη

Σας ευχαριστούμε για το χρόνο σας

13. α . Πιστεύετε ότι πρέπει να δεχθείτε το παιδί σας έτσι όπως είναι, να μην το κρύβετε , να του δίνετε φτερά να πετάξει γιατί είναι διαφορετικό όπως ο καθένας μας , ότι είναι προέκταση του εαυτού σας , κομμάτι δικό σας και ότι μόνο έτσι θα το δεχθεί η κοινωνία;

α . Ναι

β . Όχι

γ . Άλλη απάντηση

β . Η ότι σας είναι βάρος ; και γιατί ;

α . Ναι

β . Όχι

Σας ευχαριστούμε για το χρόνο σας